МОЛОДИЙ ВІК

ОПОВІДАННЯ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

КНИЖКА ПЕРША

ЦІНА 40 Ц.

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ
В КАНАДІ.

МОЛОДИЙ ВІК

M. Radek

МОЛОДИЙ ВІК

ОПОВІДАННЯ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

КНИЖКА ПЕРШІА

ЦІНА 40 Ц.

УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІОТЕЧНЕ
ТОВАРИСТВО В ТОРОНТІ

ВІННІПЕҐ, МАН., 1918.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
212-214 Dufferin Ave. – Winnipeg, Canada

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Коли для старших читачів знайдуть ся завсїгди книжки підхожі їх вікови і розуміню, то для дїтвори, яка бере ся до читаня і взагалї для старших школярів не було в нас доси відповідних книжок до читаня. А таких книжок конче треба. Инші народи мають для дїтвори окремі видавництва, де дїти знаходять якраз те, що відповідає їх вікови і що помало приготовляє їх до чогось труднїйшого і поважнїйшого. Бачимо там книжки з легкими оповіданями, а то й розказами про справи наукові і звичайно такі книжки бувають прикрашені богатьома образками, що незвичайно захоплює дїтий і тримає їх коло книжки.

Було в нас щось подібне і в старім краю перед війною, хоч се були доперва початки. Згадати хочби дві такі гарні читанки для дїтий і молодїжи, Білоусенка „Віно", з яких і ми взяли богато до сеї нашої читанки. Були й инші, хоч і менші річи, як от хочби „Колоски" Грінченка, та ще дещо подібне. Була й дїточа часопись. Однакож ані наш загал не мав ще часу зрозуміти значіня таких читанок для дїтий і молодїжи, ані сї видавництва не мали ще часу зайти під кожду стріху і до рук кождої дитини. Се можна ще з більшим натиском повторити про українських дїтий і молодїж на сїм боцї океану.

Коли дитина вчить ся і навчить ся читати, то она радо хапає за всяку книжку, однакож не всяка книжка відповідає єї вікови і єї маленькому знаню. Єї потрібні найперше річи короткі, легенькі і зрозумілі — щось з дїточого, хатнього, родинного житя. Колиж она і підростає і єї інтерес до світа розширюєсь, то і тоді она хоче чогось легко займаючого, ріжнородного, промовляючого до єї фантазії, до єї розвиваючої ся уяви. Однакож поки нема такої книжки, чи книжок, то мусить ся давати дитині щобудь, а те щобудь не може єї як слїд заінтересувати, бо се не для неї призначене.

Видаючи отже сю книжку — сю читанку для дїтий і молодїжи — ми власне хочемо бодавй в части запобігчи сїй недостачі. Розуміючи свою задачу ми старали ся по змозї дібрати якнайкращий матеріял і зложити його в такім порядку, щоби відповісти бодай вчасти педагогічним вимогам. Крім того додані до змісту образки зроблять певно книжку ще інтереснїйшою.

Що книжка ся не призначена на шкільний підручник, про се хиба і казати не треба. Она призначена передовсїм для домашного читаня, а в школї може хиба служити як додаткова читанка, коли учитель буде уважати єї потрібною.

Щоби однакож зближити єї якнайбільше до дїтвори, ми на вступі подаємо також азбучні вправи до науки читаня, як буває в букварах, де вона може повторити собі те, що чи-

тає в буквари. З сього може бути ще й инша користь — в браку буквара може ся читанка до певної міри заступити буквар тодї, коли дитину, а ще більше старшого хоче ся в дома вчити читати. І тому власне подаємо даль:ше також деякі поради до науки читаня, що може таксамо придати ся при науцї читаня з букваря.

НА ЩО ПАМЯТАТИ ПРИ НАУЦЇ ЧИТАНЯ.

Маємо на гадцї не учителя, не школу, але передовсїм домашну науку читаня. Письменні і розумні родичі не чекають аж доки дитина не пійде до школи, але вже передтим вдома вчать єї читати. Таксамо декотрі неписьменні старші, а бувають випадки, що і старі беруть ся до науки читаня. Для такої отже науки хочемо подати тут кілька порад.

Коли має ся до дїла зі старшим, то треба найперше пояснити, що цїла штука читаня полягає на тім, щоби запамятати назву 32-ох букв і навчити ся їх лучити з собою, або складати. Колиб отже хтось вчив ся по одній букві денно, то протягом місяця вмів би вже всї букви. А складанє йде вже скорше. Виходить отже, що се не така трудна річ і тому нема чоловіка, який би не міг навчити ся читати.

Памятати треба дальше, що читаня не можна нїколи вчити від виученя нараз цїлої азбуки. Треба зачинати від вивченя самозвуків а, е, о, у, и, і, — а коли ученик добре їх вміє і може їх читати також назад і виривками, то-

гди брати по одному, по два зпівзвули (с, л, м, і т. д.) і пробувати їх складати з самозвуками. Для лїпшої вправи добре на дальших сторонах книжки вишукувати між письмом ті букви, які ученик вчив ся і вказуючи на них, питати як они називають ся.

Мусимо завсїгди мати на гадцї, що — треба богато разів повторяти, щоби добре навчити ся. Се відносить ся до всякої науки, яка би она не була, зарівно в дома, в школї публичній, або і в висших школах. Повторюване є материю наук говорить латинська приказка.

І щоби добре навчити ся, то не досить повторяти одного дня, доки сяк так не запамятає ся. Повторяти треба ще і тодї, коли вже сяк так вміє ся. Навіть читане повістий, чи чого иншого для приємности є таксамо повторюванєм читаня, тому хто богато книжок читав, той читає скорше від того, хто таксамо читати вміє, але читав не богато. З сього виходить, що те, що вміємо, можна вміти ще лїпше, коли будемо дальше його повторювати. Тесаме відносить ся, як згадано вже передтим, до всякої науки — до науки рахунків, історії, поезії, чужої мови і т. д. Хочеш щось добре вміти — повтори 50, 100, 1000 разів. Се одинокий спосіб.

Памятати дальше треба, що не можна брати за богато букв на оден раз, на оден день. Лїпше нехай ученик тесаме довше повторяє, ніж слабо вміючи має дальше поступати.

Також не можна занадто силувати і тримати ученика за довго над книжкою, осо[illegible]

вож в початках. Коли розум за довго напружений, а до сього не привик, то скоро приходить перемучене, нехіть до науки, зневіра **в успіх. Тому треба поводити ся дуже умірковано**, самим навіть переривати науку ученикови, коли вже над міру взяв ся до науки, звертати його увагу на щось инше, щоби він міг на хвилю про науку забути. Зате можна частійше науку повторювати.

Не треба злостити ся, коли ученик не може скоро чогось затямити. Не у всіх людий однакові спосібности, та се і не від них залежить, се одно, а друге, що навіть ученик з ліпшими спосібностями мусить також більше разів повторяти, нім запамятає. З поквапу при науці читаня не богато сподівати ся користи.

Дитину можна зачинати вчити читати вже від 5 літ, або навіть дещо скорше; розуміє ся, що чим менша дитина, тим треба вчити помалїйше, щоби наука виглядала на свого рода забавку.

Не треба також так вчити, як вчить ся молитву, щоби ученик тілько за вами повторяв і вчив ся на память. Він мусить дивити ся і думати, що читає. Тут конечно також питати ученика виривками і доки на питаня виривками не зможе скоро відповідати, доти не поступати дальше.

Коли ученик вже вміє всї букви і помало вже читає, тогди треба задавати невеличкі уступи, щоби їх перечитував по кілька разів,

Ще одно. Дитина читаючи знаходить слова зовсім її незнані і незрозумілі. Се буває не тілько в початках, але також пізнійше, коли она вміє сама читати. Тому обовязком старших є пояснити дитині незрозуміле слово, розказати як оно і що, а тогди дитина подвійно зискає. Она буде тішити ся, що вчить ся розуміти нові слова і буде мати більшу охоту до читаня. Тимсамим і її світогляд буде хутче розширав ся.

Родичі повинні також подбати, щоби дитина мала що читати і тому повинні час від часу купувати книжки до читаня, що буде єї також дарунком, але дарунком користним.

Треба рівнож знати, що український спосіб читаня є найлекший, який може бути. Польський спосіб тяжший, російський тяжший, а про англійський або французький нема вже що і говорити. Тому дуже милить ся той, хто каже, що — „може би найперше вчити дитину читати по польськи, бо се лекше". Оно не лекше, а навіть тяжше, але ми ще не позбули ся панщизняних польських впливів.

Хибною є також думка, що — нехай дитина вчить ся найперше по англійськи, а вже потім по свому, щоби ніби двома науками наразъ дитині голови не забивати. І тут та сама історія, що з польським. Перше чуже, а своє— на кінци.

Се були би ті важнійші поради, що їх повинні памятати всї українські родичі і старші при вихованю молодого поколїня.

УКРАЇНСЬКА АЗБУКА

С	—	Са, Се, Си, Сі, Су, Со
с	—	ас, ис, іс, ус, ос
Л	—	Ли, Лі, Ло, Лу, Ла, Ле
л	—	ил, іл, ол, ул, ал, ел
М	—	Ма-ма. Ма-мо, Мило, Ма-сло
м	—	ми-ло, ма-мо, ма-ма, со-ло-ма
Р	—	Ра-ло, Ри-са. Ро-са, Ра-ми, Раз
р	—	ра-ми, ро-са, ра-ло, ри-са, сир
Н	—	Но-ра, Но-си, Ніс, Но-ри
н	—	ра-но, нора, со-ло-ни-на, лин
П	—	Пе-ро, Па-ра, Па-пір, Пи-ла
п	—	па-ра, пи-ла, пе-ро, па-пір, по-ле
Т	—	Та-то, То-по-ри. Те-та. Та-ма
т	—	то-по-ри, те-та, та-то, ма-ти
Г	—	Гу-си, Го-ра, Гу-та, Ган-на
г	—	го-ра, но-ги, гу-си, ан-ге-ли
Ц	—	Ца-пи, Ци-га-ни, Цен-ти, Цар
ц	—	ци-га-ни, ца-пи. не-ма оц-ту
Ш	—	Ши-ло, Шо-ри, Шу-ма, Шо-па
ш	—	шу-ма, па-ша. ши-ло, ре-ше-то
Ч	—	Чо-ло, Чо-бо-ти, Ча-ша, Час
ч	—	чо-бо-ти. ча-ша. чо-ло, о-чи,
Щ	—	Щу-рі, Ще-ти-на. Ще-па. Що-ка
щ	—	ще-па, щу-рі, ще-ти-на, па-ща
Й	—	Йо-го. Йо-му. Йо-ан. Йой!
й	—	рій, рай. лій. гой, мій у-лий

Б — Ба-ба, Ба-ра-ни-на, Ба-то-ги
б — ба-ра-ни-на, ба-ба, су-бо-та
В — Ва-га, Во-ро-ни, Ві-ра, Ви-но
в — во-ро-ни, ві-ра, ва-га, мо-ва
К — Ко-ро-ва, Ко-ти, Ко-гу-ти,
к — мо-ло-ко, ко-ро-ва, ко-пи-та
Д — Ду-би-на, До-ро-га, Ди-ти-на,
д — ди-ти-на, ду-би-на, бу-ди-нок
З — Зи-ма, За-ві-си, За-ра-за, Зуб
з — мо-ро-зи, ко-за, ло-за, зи-ма
Х — Ха-та, Хо-че-мо, Хо-ди-мо, Хе!
х — ха-та, да-хи, го-рох, ах, ох, ух
Ж — Жа-ба, Же-ре-ло, Ро-жа, Жу-ра
ж — жар, жук, жа-ба, ро-жа, ко-жу-хи
Ф — Фар-ба, Фі-ра, Фо-са, Фи-ля
ф — фі-ра, фо-са, фар-ба, фа-со-ля
Ґ — Ґу-зи-ки, Ґу-ма, Ґа-зе-лі-на,
ґ — ґу-ма, ґу-зи-ки, ма́-ма-ли-ґа
Ї — Їж, Їр-ха, Їз-да, Ї-ха-ти, Ї-мо
ї — їж, мо-ї, ро-ї, лї-то, цїп, дїд
Є — Є-ван-ге-ліє, Є-ли-са-ве-та
є — мо-є, тво-є, ко-гут- пі-є
Я — Я-го-да, Я-ли-ця, Я-се-нї
я — мо-я, ля-ля, я-го-да, ляк, дяк
Ю — Юш-ка, Ю-да Ю-рій, Ю-на-ки
ю — юш-ка, лю-ди, сї-да-ю, нюх
Дж — Джа-ґан, Джмі-лї, Дже-ре-ло
дж — джа-ґан, са-джа, ви-джу, си-джу
Дз — Дзво-ни, Дзві-но-чки, Дзво-ни-ти
дз. — дзво-ни-ти, дзво-ни, дзві-но-чки
С = **сь** — гусь, рись, сьвіт, зась
Л = **ль** — жоль, паль, сіль, гонталь

Н - нь —кінь, пень, нень-ка
Т - ть —кість, ость, бать-ко
Ц - ць —міць, за-яць, мо-ло-дець
Д - дь —мідь, грудь, не-за-будь
З - зь —мазь, бу-зьок

ПАН, РІК, ГАЙ, ЛИС, КІТ, ЛЇД, ЛЯК, ДІМ, ВЕРХ, ЦИРК, ГІСТЬ, ПІСТ, КІСТЬ, МАСТЬ, ДВА, ТРИ, ГРАЙ, КРАЙ, ДРУК, ПРУТ, ТРАСК, СТРІЙ, СТРАХ, СТА-РІСТЬ, ЗДРІЙ, СТРІ-ЛА

Ан-на, Бог, Ві-нок, Го-ра, Ґа-нок, Дми-тро, Е-ва, Є-ван-ге-лі-є, Жи-ди, За-зу-ля, Ин-дик, Йор-дан, Їв-сти-на, Ки-їв, Львів, Ма-твій, Ни-ко-ла, О-стап, Пе-тро, Ро-га-тин, Се-мен, Та-рас, У-мань, Фе-дір, Хи-ма, Це-брів, Чи-стилів, Шев-чук, Ща-стє, Юр-ко, Я-ким.

А а, Б б, В в, Г г, Ґ ґ, Д д,
Е е, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї,
Й й, К к, Л л, М м, Н н, О о,
П п, Р р, С с, Т т, У у, Ф ф,
Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ ш,
Ю ю, Я я, Є є, Ь ь,

ОЛИСКОВА ПІСНЯ...

Спи моя дитино!
Місяць кріз вікно
У твою колиску
Світить вже давно.

Спи моя дитино,
Нічоньки шкода...
Спи моя рідненька,
Гойдоньки-гойда!...

Ой ходить Сон коло вікон
А Дрімота коло плота.
Питає ся Сон Дрімоти:
„Де ми будем ночувати?“
Де хатинка тепленькая,
Де дитинка маленькая.

Ой чи ти моя — моя матїнко,
По воду не ходила,
Ой що ти мене
Малою не втопила.

Ой ходила я, ой ходила я
По воду до Дунаю,
А я то гадала,
Що добру долю маю.

ПРИКАЗКИ ПРО НАУКУ І РОЗУМ.

Наука — то велика штука.

Хто не вчився — не буде знати.

На те коня кують — щоб не спотикав ся.

Вчити ся ніколи не пізно.

Шануй учителя як родителя.

Людий питай, а свій розум май.

Не позичай у сусїда розуму.

Вчи ся чужого розуму, та свого не згуби.

Вчи ся азбуки — прийде хлїб у руки.

Вчи ся за молоду — не зазнаєш на старість голоду.

Не кай ся рано встати і за молоду учити ся.

Чого Івась не навчить ся, того Іван не буде вміти.

Колиб чоловік знав — чого не знає, то мав би — чого не має.

Все вміти — хоч не все робити.

Не дай Боже щастя, а дай розум.

З розумним розуму набереш ся, а з дурним і свій стратиш.

Оден мудрий варта за десять дурних.

Догана розумного більше варта, як похвала дурного.

НЕ ЗАБУВАЙ.

Як будеш письменний, то пильнуй і не відступай письма. Ти відступиш від него на пядь, а воно відступить від тебе на сяжень.

УЧІТЬ СЯ!

Ой дїти, дїти,
Зникають цьвіти;
Весна минає
І не вертає.

Тому учіть ся,
Пильно беріть ся,
Щоб були всюди
З вас чесні люди.

ЧОМУ БОГАТО ВОДИ В МОРІ.

Пігнав раз наш чоловік напувати волів до моря. Покушали вони тої води, та не хочуть пити. А день був горячий, отже повинні би пити та ще й як.

— Що таке, каже тогди чоловік, що вони не пють? Здаєть ся, вжеб їм пора.

А потім подумав та і каже:

— Ану, спробую я тої води.

Набрав він тодї в жменю води, напив ся. — солона. Спробував ще раз — ба, солона і гірка.

Тогди і каже чоловік:

—Еге! Тому то в морю так богато води, що її ніщо не хоче пити, бо гірка.

А-а-а! З'їли коти барана;
А вівцю пси... А ти, дитино, спи!

ДІТОЧІ ПРИКАЗКИ.

Читали, писали,
На полицю складали.
А полиця ся ввірвала,
Тай на курята впала.
Ще побили ся миски,
І впала дитина з колиски.
Тай кіт так налякав ся,
Аж під постіль сховав ся.
А малі читачі
Похапали колачі,
Тай утікли із хати,
Щоби не била мати.

Не йди, не йди, дощику,
Навару ти борщику;
Прийдуть мама з міста,
Наваруть ти тіста.

Так звичайно діти приказують, коли надходить дощ, а они постають собі попід стріхи та чекають, коли дощ перестане, і они знов будуть могли бавити ся. І як зачнуть так прилазувати, то дощ мусить кол[illegible] перестати.

ВОВЧА НАТУРА.

Питає хтось вовка:
— Ти куди?
— До вдови за поросям.
— Та в неї ж одно.
— Так нехай і того не буде.

ВИКРУТ СКУПОГО.

Приходить раз жебручий дїд тай просить хлїба.

— Будь ласка, господарю, дайте кусок хлїба бідному старому чоловікови.

А богач їв тогди пироги та каже:

— Іди собі з Богом, — я сам хлїба не маю і мушу аж пироги їсти.

ЗАГАДКИ.

1. Ходить панї по майданї, куди гляне — трава вяне.

2. Між двома дубами завязло теля зубами.

3. Кривеньке маленько збігає поле всеньке.

4. Дїраве рядно все поле закрило і Бога просило, щоб зазеленїло.

5. Два брати втїкають, а два здоганяють.

6. Бігли два пси, позадирали носи.

7. В земли росте, в водї кохаєть ся, а кинь у воду — злякаєть ся.

8. Малий патичок робить з майна попелок.

9. Ревнув вїл на четверо сїл.

10. Вийду на міст, потягну за хвіст — воно зареве.

11. Що то за гість, що теплоту їсть.

Відгадки.

1. Коса; 2. Сокира в дереві; 3. Серп; 4. Стерня; 5. Колеса; 6. Сани; 7. Сїрник; 8. Сїрник; 9. Дзвін; 10. Дзвін; 11. Мороз.

КАЗКА ПРО БАБУСЮ І КУРЯТА.

Захотїла бабусечка тай забогатїти,
Посадила курочку, щоб вивела дїти.
Встала рано бабусечка, і ще не свитає,
Вже бабуся курчаточка на двір виганяє.
Ой вигнала курчаточка на подвірє пасти,
І забула навіть дровець до печі покласти.

Дїдусь бички запрягає, та їде по дрова
Й наказує, щоб худібка вся була здорова.
Чорна хмара наступає,
Став дощ накрапати,
Стала бабка курчаточка
В хату заганяти.
Заганяла, заганяла —
Троє роздоптала,
На четверте спотикнулась,
На пяте упала.

Сїла бабка край стола, в голову ся шкребче,
А курочка з під постелї до бабусї шепче:
„Ой бабусю-бабусенько,
Що будем робити?
Як приїде дїдусь з лїса —
Буде ся сварити"...

Ой приїхав дїд із лїса до свойого дому,
Тай питає бабусеньку за її худобу.
„Оїдїдусю-дїдусечку,
Щож то з того буде,
А вже нашу худобочку

Наврочили люди:
Як я в хату заганяла—
Трое роздоптала,
На четверте спотикнулась,
На пяте упала.
Оттакеє то нам лихо,
Діду-небораче".
Зажурився дїд, засмутив ся,
А бабуся плаче.

ЧУЖЕ ДОБРО ПЕЧЕ.

Був раз хлопець, от такий, як хтобудь з вас і звав ся Дмитруник. І така була натура в него, що що побачить, те краде. Вже і ганьбили і били, а він все крав.

Але зайшов він раз до коваля. Коваль робив тогди підкови, бо мав коні кувати, а як одну зробив, то і кинув на землю щоби вистигла.

Побачив єї Дмитруник і подумав:

— От підкова, треба єї сховати, то буде чим бавити ся.

А не знав що она горяча.

Ледво коваль відвернув ся, а Дмитруник хап підкову, та аж закричав. Підкова прилипла йому до рук і дуже попекла.

На крик збігли ся люди, а як довідали ся що стало ся, то почали сміяти ся. А коваль каже:

— Видиш, хлопче, чуже добро завсїгди пече.

ДВА РОЗУМНИХ.

Сидїло два сусїди під хатою — Улась та Панас. Сидїли, балакали. Глянув Улась, — аж бачить, хмара насуває. Він аж злякав ся:

— Ой лишечкож, — каже— се ж ми загинули!

— Чого? — питає Панас.

— Як чого? — говорить Улас, — чи ти бачиш, яка хмара, — сеж град буде. Усе загине: і озимина, і ярина — все вибє. Буде голодний рік, а там ще, Боже борони, й пошесть...

— Тю на тебе, Уласе! — каже Панас. — Що ти плетеш? Та сеж дощова хмара. Не град буде, а дощ — ось уже й крапає. Се добре! Збіже зросить — добрий рік буде. Хвала Богу, тепер буде що їсти, що й продати, що й прогуляти. Хай насуває, хай дощ іде!

А Улась своє:

— Не дощ буде, а град. Ось глянь, уже й торохкотить.

— Та не град, а дощ! Плете таке, — не своє! — каже Панас.

— Град! — знов каже Улась!

— Дощ! — говорить Панас.

— Та не бреши бо — град!

— Сам ти брешеш — дощ!

— Ну, що ти змагаєш ся зо мною!

— Та не хочу й змагати ся з дурнем!

— Сам ти дурень, такий, як і твій батько! — каже Улась.

Панас як підскочить та як затопить Уласа

по лици, а Улась його — счинила ся бійка. Ще ні дощ, ні град не йде, а кров з обох так уже й цебенить. А тимчасом повіяв вітер і ту хмару розвіяв. Нїчого й не було, а Улась з Панасом побили ся.

Мак.

МАК.

Отсе той сьвіт,
Як маків цьвіт, —
Говорять люди,
Що кращого
Нїгде-нїгде
Для вас не буде.

Бо сяк чи так,
А справді мак,
Мов сонце у городї,
Що лиш дивись,
Дивуйсь, молись —
Краса тай годї.

І дїд старий
І внук малий
На мак той гляне,
Утїха їм...
Усїм-усїм
Весело стане.

Людий слухай, а свій розум май.

Як будуть побрязкачі,
То будуть і послухачі.

(побрязкачі — гроші).

Коли будеш добрим послухачем, то будеш добрим оповідачем.

ЩОСЬ СТРАШНЕ.

У одної царицї було дуже дороге намисто. Звісно, у нас, у мужиків, просте намисто, а там з дорогого каміня — може тисячі за нього заплачено. Аж одного разу загубила царица намисто. І дуже її жаль було, — і тому по всїм царстві оповіщено так:

— Хто знайде те намисто і верне його, буде тому велика надгорода і грішми і всїм. Тільки щоб не далї, як за трийцять день принесено намисто. А хто передержить те намисто довше як трицять днїв, то тому голому відрубати.

Один чоловік власне йшов туди, де царица ходила і знайшов те намисто. Але зараз не поніс до царицї, а передержав трийцять днїв. Годї поніс. Царица питає ся:

— Ти мабуть був в чужих краях?

— Нї, каже чоловік, — я був дома.

Знову питає ся царица:

— Мабуть ти не знав про те, що було оголошене?

— Нї, знав! — каже чоловік.

Здивувалась царица, та і каже:

— Чого ти не вернув намиста скорше? Адже тобі тепер треба голову відрубати!

Чоловік сказав:

— Тим я тобі не віднїс сего намиста раннїше, що хотїв тобі показати, що не кари боячись, я вертаю його, а боячись правди Божої.

— Ти добре зробив, — сказала царица і пустила його.

УБОГИЙ БОГАТИР.

Жив собі оден дуже убогий чоловік. Ото ляг він одного разу спати, та ніяк не може заснути, все думає: „Чого се убогим людям так важко на світі жити? І пощо отсе богачі гроші збирають? У иншого від гроший аж скриня тріщить — така повна. От як би в мене було богато гроший! Жив би я добре, роскошуючи, та й другим давав би".

Коли отсе щось і суне в хату. Увійшло та й каже: „Ти хочеш збогатіти? Ось тобі капшук. Се не простий капшук: у нім тілько оден червінець; але як тілько його витягнеш, — там зараз так і вродить ся другий; набери звідси червінців тілько, кілько хочеш, а потім кинь капшук в річку. Тілько гляди: поки не кинеш капшука, — не можна й одного червінця тратити, а то всі черепками пороблять ся". Сказало та й покинуло убогому капшук.

А той так здивував ся, так зрадів, не може й слова вимовити. Далі схаменув ся, взяв обережно капшука, розшнурував — є червінець. Витяг оден, — там вже другий вродив ся. І почав він тягати: що витягне, то вже знов там є. І думає він: „За ніч натягаю червінців, зроблюсь богатим, тоді кину капшук в воду, а сам уже пороскошую!"

І так всю ніч тягав і дуже богато золота натягав. Прийшов ранок, він і думає: А що як би ще таку купку натягати — от би добре було. А ну лиш заходжусь — хиба важко ще

день над капшуком посидїти?" І почав знов тягати. Натягав другу купу і знов думає: „А чому би ще не тягати, хоч троха.

І от тягає знов, а там ще та знов ще — нїяк від капшука не відірветь ся. Їсть самий хлїб черствий, в ночи не спить — тягає. Так проминув і тиждень, місяць і рік. Як його, каже покинути, коли щастє саме в руки лїзе? І отсе зовсїм вже налагодить ся йти до річки, кинути капшук і вже й прийде, але не кине, вернеть ся назад. І так з того клопоту знеміг ся, що ввесь посивів, схуд, зробив ся жовтий, як віск, ледви ходить, — а все свого не кидає: руки трясуть ся, а він тягає. Тягав, тягав — та так старцем і вмер з капшуком в руках.

По щирости.

Один батько прийшов з міста, дає свому синови медяник та і каже:

— На, Василько, та подїли ся з Петриком по щирости!

— А то як дїлять ся по щирости? — питає Василько.

Каже батько:

— Оттак, сину, — переломиш медяник, то даш більшу половину Петрикови, а собі меншу. Се зветь ся по щирости.

— То дайте Петрикови медяник, — хай він дїлить по щирости! — каже хитрий Василько.

БУЗЬОК І ЛИС.

Здибали ся одного разу лис з бузьком, тай покумали ся. І от запрошає лис кума бузька до себе на празник.

Посходило ся богато лисів, прийшов і бузьок. Позасїдали за столи.

А ви знаєте, що лис дуже хитрий звір, отже захотїв зі свого кума бузька посміяти ся.

Поставив він на стіл салїтерки (тарелї) такі плитки, що як налив в них росолу, то тільки по днї той росіл розстелив ся.

Лисам то байдуже, они все вихлептали, та аж повилизували, а бузько довго штуркав дзьобом, та не міг їсти і голодний пійшов до дому.

На другий раз просить вже бузьок кума лиса до себе в гостину.

Насходило ся бузьків, прийшов і лис.

Тогди бузько понаставляв богато слоїків і фляшок з напитками. Бузьки мають довгі дзюби, то досягають, а лис нюхає і не досягне. І пійшов лис голодний до дому.

Так відплатив ся кум бузьок кумови лисови.

Добре каже приповідка: Як ми людям, так люди нам.

БУЗЬОК.

Бузьок належить до великих птахів і буває на 1 ярд високий. Ноги має тонкі, червоні і дуже високі. дзюб червоний, острий і довгий. Сам білий, а кінці крил чорні.

За поживою шукає понад озера, понад ріки на сїножатях, де лапає жаби; також по полях лапає миші, ящірки і т. п.

Гнїздо робить звичайно на будинках, на хатї, стайни, з гиляк, які там собі приносить. Гнїздо буває велике, більше як решето. Бузьки люблять в гнїздї часто стояти, але коли сидять, то їх також добре видно. Люди не кажуть нїчого бузькам, тому они їх не дуже боять ся. Дехто навіть каже, що щаслива та хата, на якій бузьок зробить собі гнїздо.

Коли в осени бузьки мають відлїтати до теплих країв, то найперше всї бузьки збирають ся в великі громади, або віча, на долинах і сїножатях і довго радять ся. Буває таке, що беруть кількох бузьків в середину, стають довкола них і довго щось клекотять. А ті, що в серединї, стоять смутні, з похиленими головами. Пізнїйше кидають ся всї на тих, що в серединї і забивають їх на смерть.

На що они так роблять, не знати. Може карають винних, а може забивають слабих, що не могли би з ними далеко летіти, а не хочуть також, щоби они тут лишали ся і гинули з голоду.

ЛАСТІВКА.

Ой у нас під хатою
Над своїм гніздом
Ластівка малесенька
Шурхотить крилом.
День увесь літаючи,
Ловить комашок,
Носить та годує
Малих дїточок.
З вирію*) далекого
В рідний край вона
Зараз повернула ся,
Як прийшла весна.
В літї звеселятиме
Щебетанем нас,
А минеть ся літечко,
Прийде зимний час —
Знову щебетушечка
В вирій полетить,
Й знов на весні вернеть ся,
Нас повеселить.

*) З вирію — значить з теплих країв куди птахи на зиму відлїтають.

СИРОТА НА ВЕЛИКДЕНЬ.

Снїгу вже зовсїм не було. Великдень був такий гарний, теплий. Вже дерево вбирало ся в зелене листє і трава зачала вкривати землю. Бузьок вже прилетїв з теплих країв і ставши в гінїздї на даху, на причілку хати, дивив ся поважно довкола.

Уже вернули з церкви люди, пообідали і дїти повибігали на двір, та давай бігати та тїшити ся.

Назбирало ся дїтий ціла громадка — хлопцї і дївчата, молодші і старші. Прийшла між них і бідна сирота Зося. Єї тато і мама померли, коли она була ще маленькою і тогди взяли єї чужі люди до себе. Але ті чужі люди не любили Зосї, не жалували, а часом і їсти не давали. Нї то доброї одежі, нї добрих черевиків она нїколи не мала. Часто треба було змерзнути, а ще частїйше голодувати.

І почали тепер дїти хвалити ся одні другим і показувати:

— Диви, які менї купили черевики на свя-

та́ — казала одна дитина.

— А бачиш, який менї купили капелюх...

— А менї сукенку...

— А менї хустину... а менї книжку... а менї візок... а меня коня... а менї надавали крашанок...

Кожде мало чим похвалити ся, тілько Зося не мала нїчого нового. Її жаль стало і она відійшла на бік, стала собі сама одна і журила ся, що не має чим повеличати ся.

— А ти, Зосю, чого там сама стоїш? — запитала котрась дівчина з гурта. — Ходи сюда та покажеш, що тобі купили на свята.

Зося нїчого не відповідала і зачала гірко плакати. Тогди поприбігали до неї всї дїти і зачали питати, чого она плаче. Зося каже:

— Ви всьо маєте, бо ви маєте тата і маму, а я не маю нїчого...

І Зося зачала ще гірше плакати.

Жаль стало дїтям бідної Зосї і они зачали давати Зоси що хто міг. Одна дівчина дала червону стяжку. друга писанок, треба доброї паски, а четверта ще щось...

Заспокоїла ся Зося і веселїйше її стало.

Незадовго прийшли сюда матери дїтий, а коли довідали ся про все, то й они від себе дали бідній Зоси і хустину і сукенку і ще щось.

Ще нїколи не була Зося така щаслива, як того дня. І всї дїти були з нею щасливі.

Сиріт і бідних треба завсїгди жалувати і їм помагати.

ЗАВТРА ВЕЛИКДЕНЬ.

— Може б, мамо, ви нам з ласки
Та дали святої паски,
Ще й червоних яєчок,
Що красили для діток?

— Почекайте: все те в мене
Буде завтра посвячене;
Завтра ангели з небес
Скажуть вам: Христос воскрес!
І вже час той не далечко,
Що покотить ся яєчко,
Й ви побіжите за ним,
Мальованим й неодним.

І заснули дитинята...
Снить ся їм, що ангелята
Кличуть голосно з небес:
„Годі спать! Христос воскрес!"

ЗИМА І ВЕСНА.

— Насуплю я брови — говорить зима
І вітер з морозом повіє,
Усе скрізь загине й ратунку нема!
Під снігом завмре, занімі́є.

— А з засмію ся — весна відмовля,
І сонце тепленьке засяє:
Прокинуть ся луги, ліси і поля,
Усе зацвите, заспівае.

МАРЕЦЬ, ЦВІТЕНЬ І МАЙ.

Оповіданє старих людий.

В місяцю мартї буває звичайно таке, що погода дуже ріжна. Засвітить сонце, пригріє, — от вже й вода пливе. Погріє більше, вже й болото. Та нараз починає ся знов зимно, болото замерзає, починає знов падати снїг. Тому то люди й кажуть: В старого таке здоровлє, як марцева погода.

Та послухайте, що то раз було, як оповідають старі люди.

Вибрав ся, — кажуть, одного разу, — Цвітень до Марта в гості. А вибрав ся саньми, бо ще був снїг.

Довідав ся Март, хто до него їде, і не рад був гостеви. Отже пригрів він сонцем, снїг розтопив ся і Цвітень мусїв вертати до дому, бо саньми без снїгу не поїдеш.

Другого року памятає вже Цвітень свою пригоду, отже вибрав ся до Марта в гостину уже возом, бо снїгу було мало. Довідав ся Март, як зачне курити снїгом, а тут зараз як припече сонцем, — то всюди стало тільки води, що возом не поїдеш. І знов цвітень вернув до дому. А Март регоче ся, що такі збитки виробляє.

Третого року бачить Цвітень, що є трохи води, отже вибрав ся човном. Але як тілько Март довідав ся, зараз заморозив воду, накидав снїгу і знов Цвітень не міг доїхати.

Аж якось здибає ся Цвітень з Маиом і каже:

— От, брате, хотів я поїхати до Марта в гості, та ніяк не доїду. А через людий Март переказує, щоби приїхати. Не знаю, що й робити.

Тогди каже Май:

— Коли ти хочеш бути в Марта в гостині, то зроби ось як. Бери з собою сани, віз і човен.

Послухав Цвітень Мая. Положив віз і човен на сани і поїхав.

Пригрів Март сонцем, зачав топити ся сніг. Кладе тогди Цвітень сани і човен на віз і їде возом.

Але почали снїги ще більше топити ся і тогди бере Цвітень віз і сани на човен і їде.

Нераз він так переміняв то віз, то сани і таки доїхав.

Здивував ся Март і питає:

— Як же ти приїхав в таку непогоду?

— Порадив мене мій сусїд Май, як доїхати і я доїхав.

Нїчого не сказав на те Март, але кождого року мстить ся на Маєви і ночами, як Май спить, посилає бодай трохи морозу, щоби йому на городі і на полю наробити троха шкоди.

Прийшла зима — хлїба нема;
І чоботи ледащо
І робити нема що.

ДОЛЯ.

От кажуть, що все доля, та доля винна. Як тільки не щастить, — „се — каже — доля моя така".

А воно тут доля зовсім не винна. От слухайте, — є у нас оповіданечко про се.

У поганенькій хатинї в містї жило собі три брати. І все їм не таланило, нема їм в нїчім щастя. Хто що не почне робити, — нїчого з того не буває. Вони і нарікають на долю: — „Се, — кажуть, — доля наша така".

А доля про те і почула, і жалко її стало братів. І каже вона: „Піду я до них в гостину на те лїто — хай їм щастить!" І так нїхто її не бачить, і вона оселила ся хатї братів.

Отут вже пішло иншим робом. Один брат хоч і поганенький був крамар, а тепер тільки що купить, або що продасть — уже і зиск візьме великий. І так що дня, що дня до него грошї та ллють ся. За одно лїто зробив ся такий богатир, що в тім містї богатшого і не було.

Другий пішов на службу. Був собі не з розумних. Як би в инший час, то цїлїсїнький вік поганим писарчуком так би і зостав ся. А тепер нї, не те. Тепер його начальники люблять, і мало не що дня або грошї дадуть, або хреста на груди почеплють. І ото за лїто зробив ся з него великий пан.

Ну, а третий брат... І третому братови доля пособляла, ще і більше, нїж иншим — що

і відпочинку не було. Алеж третий брат усе лїто мух ловив. І щож би ви думали: таке йому щастя, що як тільки рукою махне, так і піймав — і все йому доля помагає, так помагає, що за лїто з мілїон тих мух піймав.

Ну, минуло ся лїто, — пішла від них доля Щож брати? Один — богатир, другий — пан, а третий без нїчого і знов долю клене. А чиж воно по правдї? Як би не ловив усе лїто мухи, а робив би яке дїло, то й був би щасливий. Не дурно сказано: „роби, небоже, то й Бог поможе!" а то що ж йому помагати, як нї чого не робить.

— Як вона отся доля, — чи вона справдї є, чи то тілько так кажуть?

— Та нї, то тільки так кажуть, що доля, а її нема. Роби, та не будь дурний — от і буде тобі доля!

Невеличка родина.

А в нашого Охрима
Невелика родина:
Тілько він і вона,
Та старий, та стара,
Та Іван та Степан,
Та Семен, та Демян,
Та Василь, та Панас,
Та той хлопець, що у нас,
Та дві дївки косатих,
Та два парубки вусатих.
Тілько й всїх!
Кількож їх?

РОЖА

Процвитала рожа
Супроти вікна,
Запашна і гожа,
Пишна і рясна.

Але ось ударив
Мороз-студенець
І листє зморозив,
Згубив на кінець.

А другого ранку
Знов стало тепло
Та вже тої рожі
Більше не було

ЦЬВІТИ.

Ганя дуже любила квітки. Ще тілько снїг топить ся, а она вже й клопоче ся, якіб то квітки єї посіяти.

А як вже потеплїє, то она сама копає грядки та сіє, та садить, та доглядає.

І яких то квіток в єї городци не було. Ви бачили тут повняки (купчаки), крокіш, чорнобривці, васильок, канупер, був навіть барвінок, рута, шальвія, щербець, півонія, чере-

вички, катеринка.... А були і такі квітки, яких ви ще й не бачили.

Але найкращою був корч рожі, що його Ганя дістала від своєї тітки. Хто лише бачив, то не міг нахвалити ся. Корч був великий, кріслатий, а що вже цьвітів, то і не злїчити, а всї такі великі, румяні та запашні. Здає ся — сама одна цїлий городець прикрасила. Недармо то і в пісни співає ся:

У степу пустому цьвіт рожа зацвила,
Та і своїм цьвітом весь степ украсила.
Зацвила у степу рожа хорошенько,
У росї скупала румяне личенько.

У росї скупала, сонечком втирала,
Тому гарна рожа ще кращою стала;
У вечер тепленький Господа молила,
Щоб рано-раненько ще краще зацвила.

ПЕРЕДНОВОК.

Бідним людям найтяжше жити на веснї і аж до того часу, доки новий хлїб не вродить ся. Той час називає ся „передновок", бо він перед новим хлїбом.

І ото є така поговірка, що циган на передновинку (на переднівку) між двома хлїбами з голоду вмер.

А чи вгадаєте як?

Старий хлїб з'їв, а новий ще був далеко, отже він між старим і новим хлїбом мусїв з голоду вмирати.

ЗЕРНА.

У одного чоловіка було три сини. Як прийшов час йому вмирати, він покликав їх та й каже:

— Сини мої любі! час вже менї вмирати. Як я умру, хай кождий візьме по хатї, по городї і по полю. Ось вам житне зерно: бережіть його. Як прийде час, — хай кождий зоре свою ниву і посіє се зерно. Як посієте — будете богатими, а як занехаєте — не буде вам щастя.

Умер батько. Сини посходили ся і почали жити ріжно. Найстарший син сказав:

— На що я мучитимусь, орючи землю? Адже трава росте і без плуга. Пригріє сонечко, помочить дощ і виросте хлїб.

І він порозкидав зерно по ненарушеній земли. Але насінє не зійшло. Тодї він почав сміяти ся з батькового заповіту, кинув свою землю і пішов в чужі краї. Середущний син не хотїв сидїти в дома. Він пішов в другі краї. Там земля родить усього богато. По садах аж галузє гнеть ся від садовини; баштани та городи зазеленїли огородниною; хлїб повним колосом похиляєть ся до долу; пашні трави вкривають землю. Тодї другий син сказав:

— Тут земля мене й так перегодує. На що менї робити?

І він викинув геть житне зерно. Минуло лїто, прийшла зима, а в него нїчого не було

на зиму; нїчого йому їсти. Люди робили в лїтї, і не хотїли йому давати дармо в зимі. Згадав він тодї батькове зерно, знайшов його. Але воно вже не було здатне анї до їди, анї до сїйби: черваки розточили його. І насміяв ся другий син з батькового спадку.

Щонайменший син обібрав найкращу землю, зогноїв і зорав її. Він пообкопував її каналами і посїяв зерно. Робив він, не жалуючи працї, і тим зробив усе гарно. Посходив хлїб, виріс, вибив ся колос і великий дорід був у поли найменшого сина. І робив він так що року і жив в достатку, — він сам і його дїти і унуки.

А тимчасом його брати зовсїм зубожіли. І подумали вернути до дому і прийшли до найомолодшого брата. Побачили вони поля і жнива богаті. І казали вони: „Погано ми зробили, що не послухали батька".

А наймолодший брат приняв їх і було в него чим прогодувати і себе з родиною і братів.

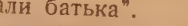

Хто вона?

Лиха зима сховала ся,
А сонечко прогляне,
Снїжок води злякаєть ся,
Танути тихо стане, —
І з далека бистренько
Вона до нас прибуде,
Кому — кому любенько,
А дїтям любо буде.

ОКУЛЯРИ.

Старий наш дяк, отсе як читає, зараз окуляри на очи закладає, та ще і додає: — „От гарна вигадка сї окуляри: як би не вони, то не міг би я тепер читати". А був у нас оден парубок Корнїй — такий, як то кажуть: в дуба вигнав ся, а розуму нема. Він те і почув, що дяк сказав, та й думає собі: „Е, стій, коли так, то і я письменний буду!"

Прийшла неділя, — базар у містї. Корнїй вже йде до міста і зараз розвідав, де там ті окуляри продають ся, та пішов туди. Прийшов:

— Дайте, — каже, — менї окуляри!

Крамар йому мабуть зо двайцять висипав:

— Вибирайте! — каже.

Почав Корнїй вибирати — взяв які там блисше лежали окуляри, настромив їх на ніс та й каже:

— А чи нема у вас якої книжки?

Купець дав. Розгорнув Корнїй книжку, дивить ся крізь окуляри, — нїчого не розбере.

— Нї, — каже — се не добрі!

Взяв инші, подивив ся крізь них — знов нїчого не розбере. Далї ще одні, другі, треті і так усї перебрав, а нїчо не прочитав.

„Що се — каже купцеви, — у вас окуляри неписьменні?

Купець здивував ся.

— Як — каже, — неписьменні? Та ти сам, хлопче, чи письменний?

А Корній йому:

— От і розум у вас! Та як би я був письменний, то на що би я окуляри купував?

ДОБРИЙ БОГАТИР.

Жив у нас богатир — гроший у него була сила. Та тільки скупенький був. Про него люди казали:

— Се такий, що і копійки убогому не дасть.

А богатиреви не подобалось те, що люди про него так балакають — хотїло ся ще зажити й доброї слави. Він і пустив між люди таку поголоску, що по суботах дурно годувати ме всїх убогих. Усї убогі так і сунули до богатира у суботу. Приходять, — аж справдї ворота відчинено. Заходять у двір, аж там повен двір злющих собак: як кинулись на людий, ледви бідолашні повтїкали — хай йому вже і обідови тому! І так що суботи: прийдуть люди, та через собак і підуть без нїчого.

— Добра людина, дуже добра: усе віддав би убогим. Одно тільки лихо, що дуже вже злих собак тримає — нїяк через них до него доступити.

А того і не знають, що богатир що суботи відчеплює від ланцюхів найгірших собак, щоб люди не могли й до хати доступити ся.

Так то злі люди удають часом добрих!

СОРОКА.

Сорока ворона
Дїтям кашу варила,
На порозї студила.
Їдїть дїти по тріски,
Дам вам каші по трошки.
Тому дала — тому не дала,
Того минула — тому забула
Тому головку зірвала.

Сорока належить до тої родини, що й ворона, а також ворона-крука, якого дехто також називає вороною. Але від ворони трошечки тонша.

Сорока має чорне блискуче пірє, а зверху і під сподом біла. Є она дуже весела, рухлива і криклива. Співати она не вміє, а тілько скрегоче. Їсть она молоді пташки, овочі в садах, миши, комахи. Лїтом жие в лїсах, а на зиму лїтає коло людських хат і шукає там поживи.

КРАМАР ТА ПРАВЕДНИЙ.

Був собі один чоловік праведний і один крамар часто в него гроший позичав. Як приносив крамар гроші, так праведний не рахував їх, а навіть і не дивив ся на них. Він звичайно казав крамареви: „Поклади їх в скринку".

І крамар сам клав гроші до скринки. А як треба було крамареви гроший, він знову йшов до праведного позичати, а той казав йому: „Візьми зі скринки".

Крамар загляне в скринку і візьме гроші. І намислив крамар погане діло зробити: праведного одурити і гроші в него вкрасти. Прийшов він гроші праведному, а той, як звичайно, сказав: „Поклади у скринку".

Крамар пішов до скринки, відчинив її та тільки гроші поклав не в скринку, а до себе в кишеню, а тогди попращав ся і пішов до дому.

Через кільки там часу знов йому гроший треба стало, та ще так дуже треба. От пішов він до праведного і сказав: „А я знова до вас. Позичте, спасибі вам, гроший!"

Праведний сказав: „Візьми у скринці".

Крамар пішов до скринки, відчинив, а там нема гроший.

Він сказав: „У скринці гроший нема". Праведний сказав: „Крім тебе нїхто скринки не займав і не лазив до неї. Як би ти поклав туди гроші, то вониб там і були і тепер би ти їх узяв".

Крамареви соромно стало і він упав праведному до ніг. Праведний простив йому, та тільки гроший у него не було, і він не міг помочи крамареви. Та без нїчого крамар і пішов і нї до кого йому було іти. Але і на нїкого йому було жалувати ся, бо сам собі лиха наробив.

ПІДКОВА.

Ішов заможний селянин з сином до міста, коли гляне, — лежить на дорозї підкова — якась коняка загубила. Батько каже: — „Дивись сину, підкова лежить, — підойми її!". А син каже:— „От, не варта за такою дурницею нахиляти ся!" — та й пішов собі. Батько нїчого не сказав, підняв підкову і сховав в кишеню. Ідучи коло кузнї, він продав її ковалеви, а за гроші купив вишень. Пішли вони далї. День був душний, сонце так і пекло, а навкруги анї кринички. Синови страшно хотїло ся пити — він ледви тягнув ся за батьком. Коли се батько, мов ненароком випустив одну вишню. Син зараз нахилив ся, підняв її і залюбки зїв; йому трохи полекшало. Ще трошки підійшли,— батько знов випустив вишню, а там другу, трету і так всї, аж доки нїчого не зісталось. Батько по одній кидав, і за кождою вишнею син нахиляв ся і піднимав її. Як зїв він останню, батько до него оглянув ся і каже:

— А що, сину, краще булоб раз за підковою схилити ся, ніж тілько разів за вишнями.

ЗЛУДА.

Вечір як вечір: —
Сонце зайшло,
Роса нависла
Понад село.
Люди хрестять ся,
Молитву шепчуть,
Комарі своє
За ухом шкребчуть.

А я дивлю ся,
Розявив рота,
Де заблукав я?
Що за робота?
Нї, соловейка
Чогось не чути,
Анї васильків,
Запаху рути!

Хруща бо навіть
В садку не видно,
І я забув ся...
Аж менї встидно!
Місяць, що правда,
Блищить на небі,
Чи менї снить ся?

Що я в Канадї —
Забув далебіг...
Не в рідній краю.
Тай весни — щастя
Ще забагаю?

С. Ковбель.

ЗАГАДКИ.

1) Що то за штука, що день і ніч стука; не думає, не гадає, хвостиком махає; щось собі мугиче, та чужий вік лічить.

2) Годун-годунець під припічком ночував, всю родину годував; як упав, так пропав, ніхто його не сховав.

3) Підсмикане, підтикане — гайда по хаті.

4) По хаті мотало ся, під припічком (або по закутках) ховало ся.

5) Залізний вовк через пліт конопляний хвіст тягне.

6) Плету хлівець на четверо овець, на пяту особно.

7) Ходжу на ногах, а ступаю головою.

8) Цінь-цінь, та-ра-ра, усюда діра, а втічи нема куда.

Відгадки.

1) Годинник, 2) Черепляний горнець, 3) Віник (мітла); 4) Віник (мітла), 5) Голка і нитка, 6) Рукавиця, 7) Цьвяхи в черевиках, 8) Клітка.

В школі.

Учитель: — Як ти хлопчику називаєш ся?
Хлопець: — Я не жнаю.
Учитель: — А як тебе мама кличуть?
Хлопець: — Вони кличуть: ходи їшти!

СОЛОВІЙ.

Соловій належить до найлїпших співаків на світї. Більший він трошка від горобця, а цїлий виглядає сїрий — зверха рудаво-бурий, а сподом сїро-білий.

На Українї і в Европі соловиїв богато. Живе він по густо заростих місцях, в густих корчах і є дуже полохливий. Очи має великі, веселі. Живить ся комахами, гусеницями, а також муравлиними подушками, а в осени ягодами.

Соловій співає в ночи, коли все спить і голос його тогди далеко чути. А співає дуже приємно, тьохкає, то знов протяжно виводить, ніби свистить. Співає від мая до кінця червня. На зиму відлїтає до Сирії і Єгипту.

Соловію маленький,
В тебе голос тоненький —
Защебечи ти менї,
Бо я в чужій сторонї.

ВЕСНЯНА НІЧ НА УКРАЇНІ.

Хто бував на Україні? Хто знає Україну? Хто бував і знає, той нехай згадає, а хто не бував і не знає, той нехай собі уявить, — що там скрізь білі хати в вишневих садочках і весною... Весною там дуже гарно, як усі садочки зацвитуть і всі соловейки защебечуть. Кілько соловейків тоді щебече — і почислити, здаєсь, не можна!...

Одного разу в дорозі лучило ся мені заночувати на селі — у маленькій такій хатці у вишневім садочку...

Приїхали ми пізно вечером і зараз спати полягали. На селі хутенько, — як тілько сонечко зайшло — помовкли голоси і рух всякий завмер. Усе кругом дуже тихо було; чути тілько, як вода журчить річкою коло млина, та десь недалечко хтось дитину колисав — і очи стуляли ся. І вже зачало снити ся і марити, що ніби річка близше і близше припливає, дерева шелестять не під хатою, але над саміською головою дитини... І ніби снить ся нам та дитина — прудкий, жвавенький хлопчик, а та, що його колише — молода задумана козачка...

Аж тут соловейко у вишнях свиснув, трохи дальше — другий, третий і вже не знаю кілько їх стало висвистувати та висьпівувати, та перегукуватись.

Перегукувались, перегукувались, та потім, як всі разом защебетали, — все поглушили:—

ні шелесту листя, ні журчіня води, ані колисаня не чути стало... Весь сон відігнали, всю дрімоту й мару. Що замкнеш очи, то щебетанє ще голоснійше розкочуєть ся. Втома томить все гірше, сон хилить все міцнійше, та ні втома томляща, ні сон міцний не перемогли сього щебетаня.

Ліпше вже, думаю, стати та посидіти коло віконечка. І видно менї стало вузеньку вуличку і біленькі хатки з темними вікнами і вишневі темні садочки. Видно і блїдий серпик місяця і зорі моргаючі і чути запах і свіжість і тепло.

А щебетанє гремїло й розкочувало ся до самого ранку — та таки і не дали соловейки спати до ранку божого...

ПІЖМУРКИ.

Котила ся торба,
З високого горба;
А в тій торбі —
Хліб, паленица;
Кому доведеть ся,
Той буде жмурить ся.

Так приговорюють дїти, коли бавлять ся ховання (хованки), коли оден жмурить, а другі ховають ся. Деякі дїти називають таку забавку „піжмурки".

ЧОЛОВІК ТА ЖІНКА.

Жив собі чоловік з жінкою і були вони дуже бідні люди — такі, що інодї і їсти не мали що. Одного разу зговорили ся вони обоє, почали нарікати на свою долю та і кажуть:

Се все Адам та Ева винні, що ми такі бідні. Як би Ева не була така цікава, то вона булаб послухала Бога, і не їла забороненого яблока. А як би вона не зїла була його, то Бог не вигонив би був людий з раю. А як би не вигонив, то й ми жили би в раю, і не було би нам нїякого лиха.

А жінка ще й каже: „Як би се ми були Адам та Ева, то не були би ми такі цікаві та непослушні".

„А на той час попри їх хату переходив князь сеї землї. Він почув, що вони говорили, увійшов та каже:

— Слухайте, — хочу я вам добро зробити. Я візьму вас до себе у князївський двір. Там ви житимете таксамо, як і я. Що дня кухарі вам варитимуть найкращі страви і все, що становитимуть вам на стіл, можна їсти. Одної тільки страви не можна їсти. Та не тільки їсти — але і дивитись на неї не можна. Ту страву що-дня ставитимуть на стіл у малім горшку і воно буде покришкою накрите. Як що ви не послухаєте, і знимете покришку і подивитесь, так зараз вас виженуть геть зо двора і житиме знов у своїй бідній хатї.

Ті такі раді дякують князеви кланяють

ся. Ото і забрав їх князь у двір. Одягли їх там в пишну одежу і посадили обідати. Насамперед поставили на стіл заборонену страву в накритім горшку. Тогди подали їм всякі добрі страви. Їдять вони та на той горщок дивлять ся. Жінка думає: „Бач, яке маленьке, поганенькe, а яка в йому сила, що не можна рушити". Подумала ще, а тоді озвала ся:

— А що воно там є у тім горшку, чоловіче?

А чоловік каже: „А якеж нам до того діло?"

А жінка тоді: „А вжеж, а вжеж! Та я і не цікавлю ся".

Помовчала, помовчала, а трохи пізнійше знова:

— А запевне там дуже смачна страва — у тім горшку?

— Може — каже чоловік.

А жінка знов: „Як би глянути".

А чоловік: „Чулаж ти, що не можна?.

— Та я, — говорить жінка, — і не кажу, щоб дивитись, і не думаю. Я тільки так... Я тільки про те, що як би можна, то так трошечки покришку відтулити, та хоч одним оком зазирнути, що воно там таке.

— Як би можна, — каже чловік.

— Та хиба воно, — каже жінка — яке лихо стане ся, як трошечки відхилити покришку?

А чоловік каже: „От дурна. Ну, а як що до тої покришки приробленo такий пристрій,

що тільки ми покришку відтулимо, то воно стрі
льне і всї в дворі почують?

— Борони Боже, крикнула жінка, та і замов-
кла.

Так минув день, прийшов вечір. Полягали спати. І не спить ся жінцї — усе вона про той горнець думає. Думала, думала, та й заснула. І снить ся їй, начеб то покришка з горшка сама зняла ся і відтам так смачно запахло. І начеб на покриштї з середини написане: „Хто попоїсть сеї страви, той зробить ся такий богатий, що не буде нїкого на світї богатшого від него".

Прокинулась жінка тай каже:

— Ой, чоловіче, який менї сон приснив ся!

І розповіла йому той сон, а чоловік говорить:

— Ти вже занадто богато думаєш про той горщик, — тим він тобі приснив ся.

Сїли вони другого дня обідати, жінка і каже:

— А що, як би хоч трошечки відтулити покришку — може воно і справдї там так написано?

— Та!... каже чоловік.

— А може й написано? — каже жінка.

А чоловік: „Та як же його відтулиш, — а як дізнають ся!"

Жінка каже: „Чого там дізнають ся — я трошечки, обережно".

Чоловік тогди: „Та воно би нїчого, як би

тільки обережно... Глядиж, трошки, не дуже!...

— Та вжеж! — каже жінка та до покришки. Та тільки відтулила трошки, а звідтам двоє мишенят — стриб! тай втікли.

І зараз рип двері в хату — аж се князь; він стояв коло дверий і все те бачив.

— Ну, — каже князь, — тепер прощавайте! Ідіть собі знов у свою хату. Ви нарікали на Адама, та на Еву, а самі були цікаві та непослушні, що й двох днів не вижили в дворі.

І вони пішли знов до дому і знову довелось їм бідувати та згадувати стару приказку:

— Чуже бачимо під лісом, а свого не бачимо і під носом.

ДОПИТАВ СЯ.

Їдуть люди попри великий будинок, везуть вовну. Відчинив хтось вікно і питає:

— Що ви, люди, везете?

— Вовну, — кажуть люди.

— Яку вовну?

— А хиба ви не знаєте?

— Та відки менї знати?

— Отже ми вам скажемо — овечу вовну.

— А куди везете?

— Дорогою.

— А якого се пана вовна?

— Нашого.

Більше вже не хотїв питати

ВОРОНА.

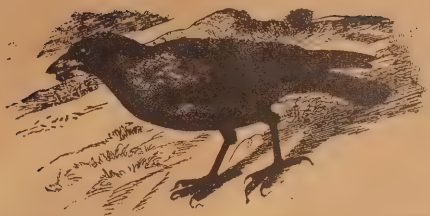

Подібною зовсім до тутешних чорних круків, або гайворонів є ворона і такаж велика менше більше як крук. Ріжнить ся від крука або гайворона головно тим, що є попелясто сіра, а голова, горло, крила і хвіст чорні. Любить літати гуртами і зимою шукає поживи коло людських мешкань. Співати не вміє тілько кракає: кра, кра! Їсть мясо, лапає курята, пташки, миши, комахи, також їсть хліб, бараболї, коли знайде коло хати.

ПАТАНАШ.

Патанаш!
Покинь мухи —
Лапай нас!

Так приговорюють дїти, як бавлять ся „патанаша". Завязують очи одній дитинї, а самі ходять довкола і час від часу доторкають ся того, що з завязаними очима, а він старає ся когобудь злапати. Кого злапає, тому потім завязують очи і він дальше лапає. При тій забаві буває богато втїхи.

РІЗДВЯНИЙ СОН.

Коли я ще був малий моя бабуня оповідала менї богато оповідань, а все з свого житя. Богато лїт она прожила, богато людий виділа. Тай сама неодно пережила. Ось одно з тих оповідань.

— Я мала пять років, коли мої родичі взяли до себе трилїтну сироту Настуню. Батько єї вмер давнїйше, а мати саме тогди.

Доки я була менша, то нїчого, а як ставала старша, то бувало думаю:

— То наша хата, а не Настусина. А в своїй хатї я страша, а не она.

То бувало і штуркаю єї, і вдару і щіпну. А она знала, що она в чужій хатї і тому мовчала. Скривши ся часом, поплаче вкутку, а мої родичі нїчого не знають. Менї було заздрісно, що мої родичі люблять єї так, як і мене.

Раз, — а було се тиждень перед святами, Родичі купили менї і Настуси нові черевики. І ми обі поставили свої черевики, щоби аж на свята в них вбрати ся. Тїшила ся я, а може ще більше тїшила ся Настуся, бо вона знала, що рідних родичий в неї нема.

Другого дня по купнї родичі мої десь пійшли і ми обі з Настусею лишили ся в дома. Та потім вийшла десь і я.

Коли я вернула ся, дивлю ся, а Настуся оглядає мої черевики і навіть оден вбрала на ногу. Я роззлостилась, вдарила Настусю череви-

ком в голову і зачала кричати. Настуся дуже настрашила ся і зачала гірко плакати.

— Таж я твоїм черевикам нїчого не зробила... зачала вона казати, але я не дала їй договорити.

— Ти не смієш доторкнути ся до моїх річий, — кричала я — ти знаєш, що то не твоя але наша хата.

Коли вечером родичі вернули, Настуся лежала хора. Чи я так її вдарила, чи она так настрашила ся мене, тай заслабла.

Другого дня Настуси стало гірше, мала сильну горячку, третого дня ще гірше, вже й не памятала. Родичі привезли лїкаря і я чула, як він казав, що мала надія, щоби она жила.

Я нїколи не любила Настунї, але тепер стало менї її дуже жаль, а ще тимбільше, що може она через мене заслабла, та може вмерти. Колиб була сказала, що я її вдарила, то може менї булоби лекше. Я не могла нї їсти, нї нїчого робити. В ночи пробуджувала ся і довго плакала та журила ся.

Прийшов Святий Вечер. Настуси трошка полекшало, вже памятала, але я не переставала журити ся. І вечера була менї немила.

По вечері лягла я на дїдуху і заснула. І снить ся менї, що Настуся вмерла і вже її несуть ховати. А менї так страшно і такий жаль, що вже її не буде і що я тому винна. І я в снї зачала дуже плакати.

— Що тобі снить ся, чого ти плачеш? — сказала мати розбуджуючи мене.

— Настуся вмерла, — сказала я.

— Ні, дитино, сказала мати, тобі так снило ся. Она вже здоровша і за тобою питає.

Яка тоді стала я рада. Я прийшла до Настусї, обіймила єї і сказала потихесенько до уха:

— Чи ти не гніваєш ся на мене, Настусю?

Она не відповіла, тілько поцілувала мене і я зрозуміла, що она все простила..

Цілі свята я сиділа коло Настусї і все, що мала найлїпшого, коло неї поклала. Те все мало бути від тепер Настусине. Я цілі свята в нові черевики не вбирала ся і казала, що вберу аж тогди, коли Настуся буде здорова і в свої черевики вбере ся.

Від тоді стала я зовсїм иншою, як перше була. Настуся стала менї не товаришкою, але сестрою. Усїм дїлила ся я з нею і дбала за ню більше як за себе.

І тоді доперва я побачила, як Настуся мене любила. І рідна сестра так не любила би мене, як она.

Ми повиростали, замуж вийшли і постарїли ся, а завсїгди жили ми, як рідні сестри.

Тому я нїколи не забуду тих Різдвяних свят, які навчили мене бути доброю.

Хрін і мясо.

Хрін каже: — Я добрий з мясом.
А мясо каже: — Я й без хрону добре .

ЧУДНІ ОРАЧІ.

Ой не знала господиня як на світї жити,
Тай найняла медведика за плугом ходити.
А вовчика сїренького волики гонити,
А зайчика-скакунчика та перед водити.
А лисичку-корписочку обідать носити.

А розсердивсь медведичок —
Плуга поломав,
А вовчичок сїресенький
Воли позїдав.
А зайчичок-скакунчичок
У лїс поскакав.
А лисичка-корписочка
У зелений гай...
Господиня молоденька
У великий жаль:
Як би знала — сама б стала
За плугом ходити,
Хлопчикови ж казала би.
Волики гонити.

Розумний Івась.

— Чого плачеш, Івасю?

— Та бо згубив копійку (цента).

— На тобі дві копійці, та тільки не плач!

Івась взяв дві копійці, сховав, та знов плаче.

— Та чогож ти ще плачеш?

— Як же менї не плакати? як би не загубив тої копійки, то вже мавби три.

ПЕРЕПЕЛИЦЯ.

Перепелиця жиє на Україні і скрізь в Европі. Належить она до курячого роду, як вже видно і на образку. Велика она менше більше така, як тутешне дике курятко, коли має оден місяць.

Жиє по полях і найбільше ходить в збіжу по земли, а перелїтає з місця на місце дуже рідко. Коли летить, то летить низько понад землю і не дуже далеко. Гнїздо робить на земли. Самчик еї лїтом відзиває ся голосним: „підпілїть! підпілїть" На зиму відлїтає до теплих країв.

Розмова.

Смажила мама пампушки, а малий Івась крутив ся коло неї. Далї Івась каже:

— Чому ви, мамо, зі мною не говорите?

— Та бачиш що немаю часу! — каже мама: — тай що-ж я тобі буду говорити?

— Та що небудь! от сказалиб: „на тобі Івасю, пампушок!"

ЗАЗНАВ ЛИХА.

У богатого батька був один син, а батько доробив ся, не як, а таки чесно: богато поту виляло ся з него, богато крови зіпсуло ся, поки заблищали у його кишені червінці. Синови про те байдуже: він виріс серед червінців, то вони йому і не дорогі були. Як дасть батько, то він так і сіє грішми, як половою, аж слїд його сіяє. Дивись-дивись на се батько — і гірко йому було, що син робити не хоче, а його зароблене добро так марнує. Вже і казав й вмовляв — нїчого не вдїє. Ото й надумав ся батько. Пішли якось батько з сином до річки, посїдали, балакають. Іде якийсь чоловік і несе горобця застріленого. Заманило ся синови на щось того горобця купити, — зараз і виймає золото.

—Дай менї! — каже батько. Син дає. Батько замірив ся рукою стиха на річку, нїби хоче золото кинути, а син і байдуже. Батько вдруге замірив ся. Син нїчого. Взяв батько тогди та й кинув в воду червінця. Син навіть і не спитав в батька, — на що то й до чого, а зараз сягнув у кишеню та й вийняв другого червінця. Батько бачить, що лиха година і каже синови: „Ось віддай менї капшук з грішми!"

Син дає. Тогди батько знов: „Ідиж ти — каже, — як отсе ти є, та зароби червінця! Як заробиш — тодї приходи і дістанеш мій маєток, — а як нї, то Господь з тобою, — краще я на сиріт віддам..."

Син аж засміяв ся: — „Піду!" — каже: — А собі думає: „От розумний батько, — чи диво то червінця заробити"!

От і пішов він; ішов він чи довго, чи ні, — та і замислив ся: „Щож я робити вмію? Письмо я знаю!" От і пішов він скрізь по місті шукати роботи письменської. Та де не спитаєсь, — скрізь не треба. А тут же і їсти хочеть ся. Продав він кожушинку — ходить в легенькім убраню, а вже холодна осінь. Прийшов до крамаря, просить ся у крамарчуки, у прикашики. Питають ся в него: „Деж ви були? Що знаєте?"

— Я, каже, — жив біля батька, був коло хліборобства...

— Та й тільки? — кажуть йому, — не треба нам таких. Взяти вас за хлопця-попихача, так ви більше зїсьте, ніж зробите.

Що йому робити? А тут холодно, і їсти хочеть ся!... Пішов він до Днїпра — там пароходів, та всяких суден — без лїку стоїть, нїчого робити — найняв ся він ланцюхи тягати. Так як лозинка від вітру гнув ся під тими **тяжкими ланцюхами**, — ноги гнулись, голова горіла. В вечері зі змученя як упав на вулиці — так і заснув. Був би замерз, та поліціянт побачив, — до поліції відвів і вратував.

Другого дня такеж, третого, четвертого — усе такеж. Він уже не доїдає і не допиває, щоб більше гроший зістало ся, а ще далеко до золотого, бо й плата мала, і сили в него не богато.

Робить — і так усю осінь і зиму робив. І вже до весни зібралось у него стільки грошенят, що виміняв він їх на золото. Тоді іде до батька. Прийшов, аж батько стоїть коло млина, при самій річці.

— Здоров, тату!

— Здоров, синку! — каже батько. Ну, синку, чи придбав щонебуд у світі?

Всягає син до кишені, та помаленьку, як скляне виймає щось заверчене у ганчірочку, а потім ще й у папірець, — еге червінець, та й боїть ся давати батькови.

Взяв батько, повертів того золотого в руках, та як замірить ся в річку... Син як вхопить батька обома руками за руку, як крикне: „Ой батеньку, батеньку!..."

А сам як не свій. Тогди батько засміяв ся та й каже:

— Ну, тепер я бачу, що ти знаєш, по чому кіш лиха, як дістаєть ся червінець. Від тепер ти менї син і мій доробок тобі буде".

Від того часу син вже більше гроший не роздикав — а став дуже працьовитим і господарним.

ХТО БІЛЬШ ПРАЦЮЄ.

Казав циган хліборобови: — Менї, каже, треба дути, кувати ухналї, на ярмарок носити, продавати, хліб купувати, дітий годувати... А тобі що: ори, мели, їдж!

ВІЧНА ПОДРУГА.

Бачить — не бачить,
Чути — не чує,
Мовчки говорить,
Добре мудрує:
Часом захоче—
Правди навчає,
Часом жартує,
Всіх звеселяє,
Люба розмова...
Будемо, дїти,

З нею до віку
Жити — дружити.
Хтож то такая
В світї щаслива,
Мудра, правдива
І жартоблива?
Отже вам, дїти,
Стану в пригодї:
Річ коротенька—
Книжка тай годї.

ЖОЛУДІ ТА ГАРБУЗ.

Хлопець до схочу набігав ся по лїсї і лузї і лїг під дубом відпочати; бачить, а на дубови богато жолудїв. Ось він і думає: „Дивне дїло: на такому величезному дереві такий маленький овоч росте. От де не котрий гарбуз буває великий як ведро, а росте на тонесенькій стебелинї. Диво та і годї! Як на мою думку, то краще було би гарбузам рости на дубови, а не жолудям".

Коли се повіяв по дереву вітер — так і жолудї посипали ся з дуба. Один влучив хлопцеви у самісїнькій ніс та ще і здорово, — аж кров пішла з носа.

Хлопець як скочить, та за ніс рукою і втїк з під дерева: „Нї, каже, — не дуже гарно було би, як би на отсїм дубови тепер були гарбузи росли!"

КОСАРІ.

ЩЕДРІВКА.

Косив Івасенько
Яру пшениченьку,
Бренїла...
Бренїла коса
Коло покоса
Бренїла.

Вийшов до него
Батенько его,
Бренїла... і т. д.
Ой ти мій синоньку
Ходи до домоньку,
Бренїла... і т. д.

Вийшли в поле косарі,
Косить ранком на зорі,
Гей, нуте, косарі,
Бо не рано почали.
Хоч не рано почали,
Та богато утяли.

До полудня покосили,
Острі коси потупили,
Гей, нуте, косарі і т. д.

А як коси потупили,
То до дому поспішили,
Гей, нуте, косарі і т. д.

ГРОШІ СМЕРТЬ.

Чоловік найшов в лїсї гроші. Як відкопав їх, то повна скриня гроший. Став той чоловік над тими грішми і на весь лїс гукає: „Ґвавт, смерть!"...

Той лїс був чималий і в ньому сидїло два-найцять розбійників. Ото ті розбійники почули, як той чоловік став ґвавтувати, та й прийшли. Прийшли, роздивились — що за чудо? Хоч були розбійники, а все здивувались. Та не бють того чоловіка, а питають: „Деж та смерт, чоловіче?" — „А ось сї гроші в скринї, — каже той чоловік, — се смерть!"—„Хто?! се смерть?! Ну, чекай, відступись-но ти, ми ще сеї смерти не боїмось!" Та ото чоловік той відступивсь, а розбійники взяли ту скриню і потяглись в гущавину з нею. Розбійники пішли, і той чоловік затих та й пішов собі своєю дорогою.

Гроший у скринї було дуже богато; розбійники коло тої скринї стоять, — от як подуріли всї. Така сила гроший! Кождий думає: „ко либ менї така сила гроший!" Ну, треба буде ті гроші дїлити, та з радощів погуляти хочуть. Одні розбійники, шість чоловіка, пішли до міста купувати ласощі, а других шість готують обід. Та ті, що пішли по ласощі, змовились, щоб не дїлити тих гроший на всїх, а тільки на них шістьох. Купили вони ласощів та й насипали в нинх отруї. „Прийдемо, кажуть, та віддамо тамтим сї легуміни: вони не знають нїчого і

так наїдять ся отруї... Гроші тодї ми між себе подїлимо"... Ті змовляють ся на тамтих, а знов тамті, що обід готують, насипали в страву отруї і чекають на тих, нехай прийдуть, то наїдять ся. Таке одні другим лихо готують, і одні про других нїчого й не знають. Так і вийшло, що одні других нагодували трутиною, і не постереглись, як наїлись... Так і пропали всї дванайцять. Той чоловік тодї прийшов до них та й каже до мертвих: „От ви й не вірили, що в грошах смерть, тепер от усї пропали, бачите, що я правду казав".

БОГАТИЙ - БІДНИЙ.

У Прокопа обід, у Прокопа хрестини,
У Прокопа бенкет, весїле, іменини:
Тому у Прокопа куми й побратими.
І всякий Прокопови сват
І всякий Прокопови брат,
За Прокопа усякий рад
І в воду і в огонь скакать!...
Аж глядь —
У Прокопа пожар — все в Прокопа згоріло,
Що ледво виніс сам з вогню з душею тїло...
Щож рідні та куми
В пожежі помогли?
Не дуже: свояки його й не пізнавали —
До Прокопа стежки буряном позаростали!
Не даром люди гомонять:
Поки богат,
То поти й сват.

НЕ ВСІМ ДОГОДИШ.

В однім селі була велика журба: не давав Бог дощу. Від самого Великодня аж до Зелених Свят і крапля з неба не впала. Пожурили ся люди та кажуть: „Отсе приходить нам край, бо хліб хоч і гарно посходив, та щож, коли сохне, так і сохне. Будемо голодувати".

Думали-думали... Далі приходять до старости та й кажуть: „Як хочете, а вже порадьте лихови! На те ви у нас отаман, щоб усякому лихови громадському пораду давати.

Каже староста: „Та яку я вам пораду дам? Хиба я Бог, чи який святий, що дощу з неба зведу?"

Але громада на те мало зважає, а все своє: „Коли отаман громадський, так повинен про громадське добро дбати. А то скинемо з отаманованя".

Думав, думав отаман громадський, три дни і три ночи думав, що йому вигадати. Нїчого не вигадав, пішов до писара по розум: „Так, і так, пане писарю, дайте пораду!"

Почав думати і писар: „Тільки каже, так погано думаєть ся. Як би хоч чвертку".

Післав отаман громадський і по чвертку, і почав писар коло неї думати, як би її випити. Як вже випив усю, то каже:

— От що! Є в нас баба ворожка, стара Зубиха. Вона і з нечистим знакома і град від вертає і дощі насилає. Напевно вона може в сїй справі помочи.

Прийшов староста до баби і каже:

— Коли не буде дощу, так я тебе на тиждень до арешту посаджу.

Злякала ся ворожка та й почала свої ворожіня промовляти та вигукувати. Та тільки по дурному баба Зубиха вигукувала: нїчого не помогла.

Розсердив ся тоді пан писар та й навчив старосту... скупати ворожку в ставку.

Се бачите, було давненько. Тепер люди порозумнїйшали, так може сього і не роблять. А тоді робили. Так ото й нараїв пан писар скупати бабу Зубиху.

— Бо, — каже, — се вона, стоїдольська, всї хмари ключем замкнула.

Почали купати бабу і таки добре скупали, трохи не втопили, а дощу все нема. Люди сердять ся на старосту, зараз скинути хочуть. А старості не хочеть ся того, — давай він знов міркувати та нарештї й вигадав. Кличе громаду на пораду та й каже:

Панове Громадо! Одна ще є рада. Бог наша єдина поміч. Відправмо молебень, помолимо ся щиро, — і може Він Милосерний дасть нам помочи-поратунку.

— Добра рада! мудра рада! — загукав старий дяк, — тільки треба би вибрати день, коли би се зробити.

— Треба такий день вибрати, шоб був той день найкращий, колиб міг дощ піти, — каже староста.

— А так! а так! треба! — загула громада.

Староста й каже: „Може коли так — завтра? у понеділок? бо що швидше, то краще. Хиба не бачите, який хліб посохлий"?

— Ой ні, в понеділок ні! — загула вся громада, — бо понеділок тяжкий день. Як у понеділок піде дощ, то й добра з сього не буде.

Але ті, що в них були сіножаті, гукали: Як у понеділок піде, то в цілий тиждень іти-ме.

— То може у вівторок? — каже далі староста. — Вівторок же добрий день.

— Ні, і в вівторок не добре. Завтра конче треба косити, а як дощ упаде на сіно, то що з него буде?

Подумав ще отаман громадський і знов радить: „Ну, а може в середу?"

Але десь взяли ся хлопці школярі і почали гукати: „Оттак! В середу по обіді нема науки в школі — саме добре назбирати ягід та грибів".

Старі похитали головами і сказали: „Та се так".

— Хай же буде і так! — каже староста. — То вже хиба на четвер дощ хай зостаеть ся?

Але баби заверещали сильнійше за всіх: „У четвер? Боже борони! Та же в четвер в місті ярмарок, треба понести на базар молоко, кури продати, — бо копійки нема".

А дівчата собі:

— А нам треба заполочи, голок, ниток.

— Як та, то хиба на пятницю відложимо? — радив отаман.

— Як то? — озвали ся майстри ґонтарі, — хиба ви забули, що в пятницю у нас пильна ро-

бота: треба дах накривати. Вже краще в суботу.

— Про мене, хай буде і в суботу! — сказав вже трохи сердито отаман.

— От вигадали в суботу! а колиж посушити сорочки на неділю — невжеж на дощі? Вже в суботу нїяким чином дощу не треба! — закричали баби і перекричали всїх.

— Трудна з вами рада! що голова, то инший розум! колиж так — хай буде на неділю! — постановив вже гнївно отаман громадський.

— Е, нї! пане отамане, — каже дяк, — люди і в погоду мало до церкви заходять, а як дощ, то будуть хиба пан-отець, я, та паламар.

— Правду кажуть пан дяк! — озвали ся парубки, а за ними і дївчата, бо вони дещо собі за танець пригадали.

— Ну, то вибачайте, — гримнув на них отаман, — не можу вам поради дати, бо у вас у всїх одно цоб, а друге цабе тягне. Нашо здалась така громада? Яке путя з такої громади?

Отаман розсердив ся і мабуть ще богато де чого наказав би, та хмара потроху насунула на небо і дощ нїкого не спитав ся, коли саме йому іти, а як ушкварив з усеї сили, — так усю громаду геть і порозгонив.

Працьовитий.

— Як тебе зовуть? — Михайло.
— А робити хоч? — Нехай-но!
— А борщу? — Не хочу!
— Аа пирога? — Хочби й два!

ДОСЬВІД.

Чому ви, дїдусю, —
Питає онук —
Ідучи берете
Палицю до рук?
Чому?...Довго жив я,
Людий бачив, світ,

Тож важко носити
Досьвід многих лїт.

УЧІТЕ СЯ.

Учіте ся, брати мої,
Думайте, читайте —
І чужого научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Бо хто свого не шанує —
Не має такому
На всїй земли безконечній
Веселого дому.

Не цурайтесь того слова,
Що мати співала,
Як малого колисала,
З малим розмовляла.

Бо хто матїр забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цурають ся,
В хату не пускають.

ДЕ УКРАЇНА.

Надходили Зелені Свята.

Вечером всї клопотали ся, щоби прибрати хату. От уже наносили маю — зеленої осики, черемхи, бересту, а навіть кілька галузок калини, щоби всюда позамаювати.

Господар Петро попрятував щось на подвірю, а коло маю був старий сивий як молоко дїдусь і двоє дїтий — хлопець і дівчина.

— Треба добре замаїти, — говорив дїд до дїтий — так замаїти, щоби завтра виглядало, ніби на нашій святій Україні.

І поставив дїдусь дві великі осики по обох боках порога на дворі, а подальше ще дві. І зробила ся зелена вуличка перед порогом.

Навіть ворота дїдусь замаїв.

А в хатї... Тут уже понаставляли маю по кутах, і над шафою, і до сволока поначіпляли, і за образами. Всюда май. У хатї стало ніби в лїсї.

Тимчасом господиня і старенька бабуся і більшенька уже дівчина порали ся то в хатї, то коло хати.

Довго дїдусь працював замаюючи, довго дїти йому помагали.

Врештї все було скінчене і татарське зїлє (липех, шувар, пахуча рослина, що росте на мочарах) вже лежало, щоби його завтра понакидати по земли, щоби пахло. В хатї почув ся запах зеленого листя і зїля. Дїтям стало якось дуже весело.

— Видиш, — сказав тоді одинайцять літний Пилипко до сестри, — в нас нині так, як на Україні. Правда, дїдусю, що так?

— А коли нї, — сказала молодша від Пилипка дївчинка, Сандуся, — бо на Україні ще краще. Правда дїдусю?

— Ти не знаєш! — перебив Пилипко.

— Коли знаю! знаю! знаю!... — дріботала Сандуся, — і ще знаю! і ще знаю! бо менї дїдусь більше розказували, нїж тобі.

— А коли менї більше...

— А коли бо менї! Ти не знаєш де Україна, — сперечала ся дївчина.

— А коли знаю! — впирав ся хлопець, — і я тобі зараз на мапі покажу де Україна.

— Ану скажи!

— А от слухай!... Там де ріка Днїпро, Днїстер, Прут, де міста Київ, Львів, Полтава, Перемишль Харків, Тернопіль, Чернівцї...

— Еге, еге, — перебила знов дївчина, — він, дїдусю не знає всього... Ви найбільше знаєте, бо ви всьо знаєте. Ви, дїдусю, розкажіть нам самі, бо він не знає. Розкажіть ви де Україна.

Дїдусь погладив Сандусю по головцї і зачав:

— Розказував я вам, тай ще скажу, що Україна дуже гарний край. Там і сади цвитуть, і соловейки щебечуть і жайворонки співають...

— А видиш! а видиш! — перебила дївчинка звертаючись до Пилипка.

— Пилипко добре сказав, — говорив дальше дїдусь, — що Україна там, де Днїпро і Днїстер. Там велика Україна, а тепер вам пригадаю, що маленька Україна є також і тутка в нас на фармах і по містах. Чи я вам того не розказував?

— Нї, дїдусю, ви ще нам не розказували, — загомонїли дїти нараз. А коли вона тутки є, то ми хочемо еї видїти. А чи і соловейки тут є також? Скажіть дїдусю!

І дїдусь зачав так говорити:

— Україна, мої внучаточка любі, Україна там, де Українцї...

— Еге, еге, над Днїпром, — перебив Пилипко.

— Не тілько, Пилипку, над Днїпром, а всюда там, де є Українцї. Де Українців богато, там й Україна велика, а де менше, там і Україна менша.

— А тутки? — запитав Пилипко.

— І тутки є Україна. Де є люди, що люблять свою українську мову, співають українські пісні, читають українські книжки, мають свої звичаї, там вже є Україна.

— А соловейки? — запитала дївчина.

— І соловейки є, — сказав дїдусь.

— А деж они, дїдусю?

— Де? А от коло мене. Хиба ви, мої внучаточка, не українські соловейки?!

Дїти почувши таке подивили ся на себе, нїби хотїли запевнити ся, чи они справдї со-

ловейки.

— Отже бачите, — продовжав дїдусь, — Українцї тут є, бо і я, і ви, і ваші родичі, ми всї Українцї. Ми і по українськи говоримо, і пісні українські співаємо і звичаї українські шануємо, отже і тут є Україна.

— А які то наші звичаї? — запитав Пилипко.

— Які? А от хочби отсї Зелені Свята, отсей май — то наші звичаї. Так нинї весь український народ позамаював свої хати. То наш звичай.

— А ще які? — запитала Сандуся.

— А от хочби паска на Великдень, писанки, а дїдух на Різдво. Чи те все мають другі люди, от хочби Англїйцї?

— Нї, — сказав Пилипко.

Отже бачите, — сказав дїдусь, — наша мова, наші пісні, наше письмо, наші книжки і ґазети, наші звичаї, те все робить нас Українцями.

— Але Днїпра тут нема, дїдусю, — сказав Пилипко.

— Днїпра нема, Пилипку, — але є щире Українське Серце, щира Українська Душа. Они важнїйші ніж сам Днїпро. Україна не зачинає ся від Днїпра, але від Українського Серця. Можна мешкати на березї Днїпра, а не бути Українцем.

Дїти призадумали ся.

— І тому то, — говорив дальше дїдусь, —

завсїгди памятайте, що ви повинні любити свою рідну мову, своє письмо, свої пісні, читати свої книжки і ґазети, шанувати свої звичаї, і інтересувати ся українським народом.

Дїти пильно дивили ся на дїдуся.

— Чи не забудете, мої внучаточка, що я вам говорю?

— Не забудемо! не забудемо! — защебетали враз дїти, — ми все будемо робити, як ви, дїдусю, кажете!

Тут мати покликала всїх до вечері. Роботи того вечера було богато, отже вечера спізнила ся. Всї вже були досить голодні, а найбільше дїти.

Та ще і при вечері дїти нагадували дїдусеві слова.

— Я буду все по українськи говорити, буду замаювати хату, буду читати українські книжки і ґазети, а що ти будеш робити? — питав Пилипко сестру.

— А я буду... я буду... печи паску, писати писанки і співати по українськи, — відповіла Сандуся і піднесла пальчик в гору, щоби нїби показати, що она все добре памятає.

Дїти того вечера були дуже вдоволені, а ще більше другого дня, коли в день побачили гарно замаєну хату і коли дїдусь оповів їм про такі свої пригоди, про які они ще не чули.

І дїти нїколи не забували, що Україна там, де живуть щирі Українці.

БАТЬКІВ ЗАПОВІТ.

Умирав батько і каже синови: — „Сину мій, — уся моя худоба — і хати, і воли, і комори, — усе твоє. Тільки памятай мій заповіт: жий своєю працею та своїм розумом; нїкому не ски дай шапки в будний день, їдж паланицї з медом, а надбаєш ще більше, ніж я надбав". От як умер батько, син зараз так і почав робити, як батько сказав; нїкому не скидав в будний день шапки та їсть паланицю з медом. Минув рік — поменшало трохи худоби; минув другий — вже й воли попродав — лишив ся оден кінь на господарстві. Бачить син, що лихо, та і задумав ся: „Щож се воно таке? Казав батько що надбаю більше, ніж він придбав, — а тут вже й батьківщини поменшало". Думав, думав, а далї пішов до дядька, розповів йому про свою біду і питаєть ся, що йому робити. Дядько йому й каже: — Та й розумний же ти вдав ся! І того не розібрав! Виїзди на роботу в поле, чи де не будь, ранше від других, то не будеш нїкому скидати шапки в будний день, а тобі скидатимуть, як їхатимуть попри тебе, а ти робитимеш. А до дому приїзди пізнїйше, — то тобі хлїб здаватиметь ся такий смачний, як паланиця з медом — а тодї придбаєш ще більше, ніж батько".

Син послухав дядька і почало тодї його господарство красшати.

Тополя.

Серед поля.

У полі
Тополі
Стоять,
З висока
Далеко
Глядять.

Їм знані
І люди
Й поля,
Се їхня
Прадідна
Земля.

Думають,
Щось шепчуть
Они...
Хто збагне
Їх шепіт,
Їх сни?...

ТОПОЛЯ.

По дуброві вітер віє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.
Стан високий, лист широкий,
На що зеленіє?
Кругом поле, як те море
Широке синіє.

Чумак їде подивить ся,
Тай голову схилить,
Чабан в ранцї з сопілкою
Сяде на могилї,
Подивить ся — серце млїе...
Кругом нї билини,
Одна- одна як сирота
На чужинї гине.

ЯК ТРЕБА ЖИТИ.

Кажуть, жив собі один чоловік, хазяїн. Був він дуже праведний і такий старий був, що вже і правнуків діждав ся. І всї його, і свої, і чужі, любили і поважали, і як кому треба було в якім дїлї поради, то вже до него ішли радити ся.

Прийшов час умирати старому. Зібрались коло него і свої, і чужі, всї плачуть, прощають ся з дїдом. Почав він з дїтьми прощати ся. Старший син заплакав та і каже: „Тату, навчіть мене, як менї жити без вас на світї".

А старий каже йому: „Як ти сину народив ся на світ, так ми всї радїли, а ти плакав. Живи так, щоб як доведеть ся тобі вмирати, так шоб усї плакали за тобою, а ти сам щоб радїв, і не бояв ся стати перед Богом".

Помер дїд, а слово його впало людям в душу. Тим не забули дїда, і доси про него згадують та про його науку однін другим оповідають і розказують.

ВІРНИЙ ДРУГ.

У одного богатого купця був син. Дуже батько сина любив. Як виріс син, батько і каже: „Сину мій, маєш ти здоровлє, розум, науку. Умієш ти працювати добре. Навіть гроші ти маєш. Але ж нема в тебе одного і дуже дорогого".

Син питаєть ся: „Чогож то, тату?"

Батько говорить: „Сину мій, найкоштовнїй ший скарб — се вірний друг. Усе — і гроші, й скарби легко втеряти, а з вірним другом тільки смерть розлучить. Отож придивляй ся, сину, до людий, зазнакомлюй ся та шукай собі вірного друга.

Син послухав батька і почав шукати друга. Батько давав йому богато гроший. Син не скупий був і незабаром було вже в него богато знакомих. Вони їли, пили і гуляли за його гроші, а йому казали, що вони йому вірні други. Так минуло троха часу. Одного разу батько питаєть ся: „Щож, сину, не знайшов ще щирої людини?"

А син каже: „Де вам, тату, — давно! У мене є більше як пятьдесять таких другів, що все для мене зроблять.

— Ей, сину, — каже купець — ти дуже поспішаєш ся. То мабуть такі други, що за твоїми грішми дивлять ся, та і годі.

А син каже: „Нї, тату, вони вірні други і не кинуть мене любити, хоч би я й зубожів і нещасний був.

А батько знов каже: „Я живу на світі вже сімдесять років, богато зазнав і поганого і гарного, богато людий знав, але доси міг знайти **тільки одного друга.** Як же ти так скоро знайшов їх аж пятьдесять? Ні, не вважай за друга нікого, поки не вивіриш його. Дай, я тебе навчу, як вивіряти друзів.

Син каже: „Добре!"

Тоді батько казав зарізати вівцю, укинув її в мішок, а кровю з неї помазав синови одежу. Як прийшла ніч, він поклав мішок з зарізаною вівцею синови на плечі, навчив його, що йому треба робити і пішли оба з дому.

Пішли вони зараз до одного друга з тих пятьдесятьох, що син мав. Прийшли, постукали у ворота. Трохи згодом виходить сам господар — той друг — з ліхтарем у руках. Побачив він купцевого сина у скровавленій одежі, з мішком на плечах та і питає ся: „Чого се ти прийшов так пізно?"

А син і каже так, як батько навчив: „Друже мій, часто я казав тобі про те, що посварив ся з одним сусідою. Склало ся так лихо, що сеї ночі здибав ся з ним в темній приулку, і він напав на мене з ножем і хотів убити. А я, боронившись, якось ударив його і нехотя вбив. Тепер я боюсь, що дізнають ся про се, що я вбив його навмисне тай посадять мене до тюрми. Тим то я забрав убитого у сей мішок і прошу тебе: сховай його у себе, поки **дізнають ся правди.**

Друг подумав трохи та й каже: „Я би і сховав, та бачиш — хата моя така мала, що й живим нігде містити ся, — а деж я мертвого подію? Та й те ще: усі знають, що ти сварив ся з тим чоловіком. Побачуть, що його нема, зараз ї догадають ся, що ти його вбив. Почнуть шукати мертвого і до мене прийдуть трусити, бо кождий знає, що я тобі друг. Отже, бачиш, тобі ні трохи не поможу, а тільки собі пошкоджу. Тим то й не можу сховати. Але за те я нікому не скажу, що ти убив".

Син купця почав його просити-благати, але не допросив ся. Пішли вони до другого —і той таке саме каже. І так вони до кождого ходили і богато другів обійшли — уже й ніч минає, а все нігде ратунку не дають. Тому купець і каже: „Ну, ходім тепер до мого друга. Я покажу тобі, чим відрізняєть ся мій **один** друг від твоїх **пятьдесять.**

І він повів сина до свого друга. Прийшли до него і йому також розказали. Той зараз їх у хату — ще й радий, що може помогчи другови, та і каже: „Не бійсь нічого — я сховаю мертвого у себе, а ви їдьте до мене на хутір. Там **жийте доти, доки я полагоджу тут,** щоб се дїло розслїдити та розібрати до путя. Як же не буде нїякої небезпечности, тодї вернетесь. Їдьте, а я вже тут сам усе зроблю".

Тодї купець подякував другови та й каже: „Прости менї, друже, що я тебе дурив! Усе се я вигадав, щоб навчити сина відрїжняти справдїшних другів від несправдїшних".

ГОЛОС ДЇДУСЯ.

Понад тими гороньками,
Сходить місяць з зіроньками;
А гень з школи біжать дїти,
Біжать усї з книжочками.

Ой біжать вони біжать,
Аж в них серденька бють ся!
Щасливенькі вони дуже,
Бо всї пильно в школї вчуть ся.

А на горі тій високій,
Дїдусь проживає —
І стареньким голосочком
Дїтям всїм він так гукає:

Гей учіть ся любі дїти,
Поки молоденькі!
І до школи що дня ходїть,
А будете щасливенькі.

Лиш учіть ся широ й пильно,
Що дня, що години —
Будьте усї просьвічені,
Темнота най гине.

Руки разом си подайте,
Як братя любіть ся!
А зі шкіл як вже вийдете
До добрих книжок горнїть ся.

ПРАВДА, ТА КРИВДА.

Жило двох купців. Один жив по правді, а другий по кривді. Так всї і звали їх: одного Правдою, а другого Кривдою. Кривда був далеко богатший від Правди.

Орного разу вони зійшлись, та якось і забалакались. Кривда каже: — Слухай, Правдо, — адже по кривді краще жити на світї".

Правда каже: „Нї, не краще. Кривдою світ перейдеш, та назад не вернеш ся".

Кривда каже: „Зробимо ось що. У мене худоби в десятеро більше ніж в тебе. Ходїм, поспитаймо людий: як краще жити, по правдї чи по кривдї? Як скажуть по правдї, — то все моє забереш; а як скажуть по кривдї, — я все твоє заберу".

Каже Правда: „Нї, се не до ладу буде. Се як би у Бога спитати ся, а люди, може і так, як ти кажеш, скажуть. Менї твого богацтва не треба, та й свого добра дурно не губити-му, бо воно зароблене. Хай собі люди як хочуть думають, а у мене в голові свій розум".

Кривда каже: „Бач, уже злякавсь, а вихваляв ся!"

Правда каже: „Та нема нам про що сперечатись. Я твоїм робом не заїду жити, а ти моїм слїдом не підеш. А от краще: ти ще молодий, та й я не старий. Дасть Бог — поживемо на світї, може побачимось колись, як краще жити".

Засміяв ся Кривда: „Добре!" каже. „Тільки здаєть ся менї, що схаменеш ся ти, та може пізно буде".

Правда нїчого йому не відповів.

Минуло після сего років трийцять, а може й більше. Правда і Кривда постарілись дуже, дїдами поробились, та не доводилось їм стрічати ся. Аж якось одного разу вони і побачили ся. Кривда каже: „Давно ми, брате, не бачились — я думав, що вже й не доведеть ся бачити. Як ся маєш? Чи богато гроший надбав?"

Каже Правда: „Надбав я не дуже богато, а живу — дякувати Богу, не знаючи лиха. Сам вже робити не можу — старий вже, не здужаю, та послав менї Бог сина доброго та господарного — сам він про все тепер дбає".

Питаєть ся Кривда: „А в тебе один син?"

— Один, — дочок нема.

Зітхнув Кривда та й каже: „А в мене, брате, так і сини, й дочки є, та тільки не жалують вони батька; нема менї від них помочи, ні шани. Глянеш на них: і розумні, та совісти мало: тільки й знають, що батькове добро гайнувати. І хоч би спасибі сказав батькови за те, що надбав. Я вже їм нїчого й не кажу тепер, і не бороню: робіть, думаю, що хочете. А гірко дивити ся! Увесь вік клопотав ся, дбав — скільки людий довелось одурити — надбав таки, повно і в хатї і в коморі, і в скрини, а що з того? Нема менї нїякої втїхи, нїякого спокою, нїякої шани — свої дїти зневажають. А тут ще

товариші-купці, колись приятелі, дурять тебе на всі боки; а там ще свояки на суд тягають, позивають ся... Невесела моя старість, брате!..

Побалакали так Правда з Кривдою, попращались та й знов розійшли ся. І подумав Правда: „Бідолашна ти людина, Кривдо! Не скажеш ти тепер, що по кривді добре жити, та не знав ти сего перше. Як би знав, то жив би не так. Був і в мене гріх: судив я тебе. А тепер бачу, що тебе не судити, а жаліти треба, бо ти й з богацтвом твоїм — такий убогий — найубозший чоловік".

ПРО ДІВЧАТ.

Питає сусід малого хлопця:
— А що ваші дівчата роблять?
— Шиють, та співають, — каже хлопець.
— А що мама роблять?
— Поруть та плачуть.

— Ти дівчино не вмієш шити.
— Я ще навчу ся.
— Не вмієш варити.
— Бо менї не дуже ще й треба.
— Не вмієш прати.
—А тобі що до того.
— Не вмієш танцювати.
— А брешеш, бо вмію вже давно.

— Ех, дівко, як ти погано співаєш.
— Що з того, коли довго.

ЗАГАДКИ.

1. Біла ріля, чорне насїнє, хто вміє — посїє, хто знає — той відгадає?

2) Не корч, а з листочками, не сорочка, а шита, не чоловік, а розмовляє?

3) Без душі, без тїла, за сто миль залетїла.

4) Хто рано ходить на чотирох ногах, в полудне на двох, а вечером на трох.

5) Ой на горі — гай, під гаєм — мигай, під мигаєм — сапай, під сапаєм — хапай.

6) Деревлянки (або бляшанки) везуть, костянки січуть, мокрий Мартин обертає — нїхто не вгадає.

7) Кругленьким, маленьким до самого неба докину.

8) Повна піч паланиць, по серединї книш.

9) У нашого дятька білих курий грядка.

10) Одно каже: „Свитай Боже", друге каже: „Не дай Боже", трете каже: „менї однаково як день так нїч лежати".

11) Мати гладуха, дочка красуха, син кучерявий під небо пійшов.

12) Коло прорубу сидить два голуби.

Відгадки.

1) Книжка; 2) Книжка; 3) Лист; 4) Чоловік; 5) Голова; 6) Ложка; зуби, язик; 7 Око; 8) Зуби і язик; 9) Зуби; 10 Вікна, двері, постіль; 11) Піч, вогонь, дим; 12 Очи.

СНЇЖИНКИ.

Чи знаєте ви, що то за квіточки видно на повисшім образочку? Коли не знаєте, то я вам скажу.

Ви любите деколи дивити ся, як сніг падає — як снігові маленькі платочки летять один за другим на землю. І тілько їх тогди, що нїхто не порахував би.

Коли сніг падає, то ви винесїть на двір щобудь чорне — хустину, папір, чи що друге і нехай кілька снігових платочків на ту чорну річ упаде. Коли ви тогди придивите ся добре на ті маленькі снїжинки, то зобачите, що они подібні до дуже гарних квіточок і зьвіздочок.

Колиб же ви подивили ся на них через побільшаюче скло, то видїлиб, що они такі, як тут на образку — а деякі бувають ще инші. І всї они такі гарнесенькі, що треба дивувати ся, як то они такі гарні роблять ся.

У СНІГУ.

Була зима люта. Морози тріщали великі, сніги лежали глубокі. Сонце ненадовго зявило ся на небі і знов зникло.

Одного дня воно не довго посвітило на небі і зайшло. Почало смеркати ся, а потім і ніч запала.

Тої ночи степом їхав чоловік Юхим Гризенко. Юхим був на базарі, але дуже припізнив ся. Всї його товариші, що приїхали з ним з одного села, вже порозїздили ся. Він сам смерком виїхав з міста. Спершу, поки видно було, він їхав дорогою. Білий сніг спершу відблискував у темряві, але потім і він почорнїв. Тодї Юхим зовсїм загубив дорогу. Йому треба було звертати на бік і він звернув не туди, куди треба. Він зобачив се не скоро і спинив ся. Вертати, подумав — буде далеко. Але я звернув скорше нїж було треба. Мій зворот був троха далї з сегож таки лївого боку дороги. Зверну я тепер з сеї дороги на право і поїду просто степом. Поганенька коняка зовсїм змучила ся і ледви тягла санки. Щоби її лекше було, Юхим злїз з санок і пішов коло них. Санки їхали, як човен по хвилях. Де був мягкий сніг або ямка, там вони грузли, а де твердий, йшли верхом; так вони все то поринали, то знов виринали. Юхим стряг в снїгу часом по пояс, але все йшов, держачись за санки. Він думав: Аби тільки до поворотки добитись, а там я вже знайду дорогу до дому. І він по-

чав думати про те, що було дома. Він знав, що його вижидає його жінка Горпина з дочкою. Там тепер в грубі палить ся, тепло та гарно. Як згадував про се Юхим, то починав нукати на коняку, щоб вона швидше йшла.

А тим часом небо зовсім облягло хмарами і пішов сніг.

— Погано! думав Юхим і глядів довкола себе. Ніч була темна і сніг ішов густо. Він вже обліпив усю бороду Юхимови і всього його обліпив білим кожухом. Юхимови ще дуще захотіло ся до дому. Він крикнув на коняку: „но!" і сам пішов швидше.

Він йшов довго і важко. Йому не було холодно, бо він втомив ся і йому стало душно. Але йому схотіло ся спати, а спати не можна бо замерзнеш. І він як міг силував ся йти, хоч і дрімаючи.

Якось він почув, що падає. Він хотів вхопити ся за санки, але коняка поминула його. Юхим повалив ся в сніг. Він чув, як холодний сніг діткнув його облича, а потім йому здавало ся, що наче він тихенько його прилягає.

— От гарно! подумав Юхим, засипляючи. А кінь пішов далі сам. Він йшов, часом спиняв ся і стояв, щоб відпочати, а потім знов йшов. Він нащурував вуха і прислухував ся, шукаючи дороги до дому. Там він йшов всю ніч, а рано виїхав просто на своє село.

Юхимова жінка Горпина побачила, що сани вїздять в двір, а на них нїхто не сидить. Вона подумала: Деж се Юхим? Чи не спить на

санках? Вона вибігла з хати. На санках не було нікого. Спершу Горпина ніяк не могла зрозуміти, що се. Але потім зрозуміла, упала на санки і заголосила.

Сусїди почули плач і збігли ся на подвірє. Всї побачили, що Юхима нема. Отаман зараз приказав їхати шукати Юхима. Сусїдки потїшали Горпину, але вона їх не слухала і вже била до санок головою, голосячи: На що ж ти мене покинув? Що ж я в світї буду робити без тебе? Як я, молода, без тебе буду жити?

Прийшла Горпинина мати і відвела її до хати. Люди поїхали в степ шукати Юхима.

Але шукати було погано. Зараз за селом не було знати слїди від саний Юхимових, але далї в степ сей слїд зникав., бо його засипало снїгом. Люди їздили сюди й туди по степу, шукали два дни і нїчого не знайшли. Другого дня потомлені вечером вертали до дому. За ними бігла собака та нюхала в повітрі носом. Коли отсе собака стала на одному місци і почала гребти ногами снїг і гарчати. Вона гарчала спершу тихо, а побачила, що люди вже відїхали далеко, загавкала голосно. Люди все їхали. Собака сїла на тім місци на задні лаби і голосно завила. Люди спинили ся і сказали: Чого вона вие? Що там таке? Чи не Юхим під снїгом?

Люди вернули ся, підїхали до собаки. Вона сидїла над дїркою в снїгу, а з дїрки йшла пара. Люди закричали: Чекайте! тут щось є!

Вони повставали з саний, взяли лопату

і почала відкидати снїг. Відкинувши трохи вони побачили мов печеру в снїгу. а в тій печері Юхима.

Люди сказали: Замерз, бідолашний!

Оден парубок поліз в яму, щоби витягнути мертвого і взявши його скрикнув: та він теплий, живий, — він спить!

— Справдї?

— Ій бо!

— А ну, тягнь його сюди!

Парубок підняв Юхима і подав його людям. Люди витягли його. Він справдї тілько спав, але так спав, що нїчого не чув, що з ним робили.

Люди положили його на сани і повезли до дому. Юхим лежав в снїгу дві добі. Мороз був великий, а він не замерз. Він не замерз тому, що довкола него був снїг. Снїг робив так, що йому було тепло. В чоловіка з тїла виходить тепло і коли те тепло буде держати ся коло тїла, то людинї буде тепло, а як буде відходити, то людина замерзне. В Юхима з тїла виходило тепло, снїг придержував те тепло і оно не дало йому замерзнути.

Як ви добре одягнете ся в одежу, то се на те, щоби та одежа придержувала тепло коло вашого тїла. Тепло, котре зістаєть ся коло вашого тїла, гріє його, а не одежа; одежа тільки не пускає розходити ся теплу геть від вас.

Снїг Юхимови був за одежу. Снїг його

не грів, але не давав теплу розлїтати ся і Юхим не замерз. Його привезено до дому і він спершу був хорий, але потім подужав.

КІЛЬКА ПОЯСНЕНЬ.

Що се таке степ? Степами називають ся на Україні широкі поля, порослі, великою буйною травою. По анг. степ називає ся „прері".

А що се базар? Посеред містів на Україні буває широке порожне місце, де люди привозять всякі річи на продаж, а другі купують. Таке місце називає ся базар, або торговиця. А таке продаване і куповане називає ся ярмарок.

СВЯТИЙ НИКОЛАЙ.

Святий то Николай, —
Як ще він жив на світї,
То дуже він любив
Малі, а добрі дїти.

І все до них казав:
„Ви, любі дїточки,
Найкраща річ для вас
Гарненькі книжочки.

„Бо кілько дїти у книжках,
Що доброго читають,

То в небі тілько з радощів
Ангелики співають.

„А кілько в задачах у вас
Буде розумний, гарний склад,
То тілько в небі сам Ісус
Роботї вашій рад.

Учіть ся, дїточки, що сил,
Бо треба ся учити,
А я вас за ваш труд
Буду благословити.

КАЗАН (БАНЯК).

Один чоловік позичив у свого сусїди на якийсь час великого казана. Як вже не було треба чоловікови казана, віднїс він його назад сусїдї. Тільки як нїс, забув виняти з чужого казана свого маленького казанчика, що там лежав. Приносить, та і каже: „Спасибі тобі за казан"!

Сусїд подивив ся у казан, аж там лежить другий казанчик. Він і каже: „А сей звідки взяв ся?"

Чоловік каже, шуткуючи: „Се мабуть в твого казана народило ся молоде.

Сусїд і зрадїв: — „Коли так, каже, то я заберу собі обидва".

І зараз обидва взяв і сховав. Чоловік нїчого не сказав і пішов.

Трохи пізнїйше знов приходить той чоло-

вік до сусіди казана позичати. Той аж зрадів, та так дає йому: „На, — каже,— на!"

Взяв чоловік казана і не вертає. Минув тиждень і місяць, а казана все не приносить. Тоді сусід каже чоловікови: „Віддай же мені мого казана!"

Чоловік відповів: „Та я віддав би, та твій казан вмер".

— Ото, — каже сусід, — деж таке видано, щоб казани вмирали?

А чоловік йому говорить: „А де-ж таке видано, щоби казани дітий мали. Як може казан мати діти, то може і вмерти".

Тоді сусід, вернув до дому і більше не зга дував за казан. Та вже чловік сам прислав йому казана, а свого маленького казанчика відобрав.

ЛІНИВІ ЛЮДИ.

Лежить чоловік в садї під аблінкою, а на дворі душно — спека така, аж вялить.

— От добре-б було, як би так аблоко впало само менї в рот — каже чоловік.

А жінка:

— І хоче ся тобі говорити в таку спеку.

Коло млина, коло броду
Два голуби пили воду;
Напили ся — полетїли,
Крилоньками злопотїли.

СОН МАТЕРИ.

Отцївська і материнська
молитва з дна моря ратує,
а проклін в калюжі топить.

Колисала мама свою недужу дитину. Сама вона смутна та зажурена — і так вже боялась, щоби воно не вмерло... Дитина важко, а часом глубоко зітхала, а мати все смутнійше й смутнійше дивилась на своє мале немовлятко.

Коли наче хтось стукнув — і входить нїби убогий чоловік, старезний дїд, одягнений наче в кінську попону; бо в ній було таки тепло, а дїдови того тільки й треба: бо була вже люта зима. На дворі все було покрите снїгом, та ледом, а вітер віяв такий пронизуючий, що аж твар замерзав.

Дїд увесь тряс ся від холоду; дитинка на часиночку заснула. Мати тим часом налила в горнятко молока й поставила до печі, щоби загрілось. Дїд колисав дитину, а мати сидїла на стільчику проти него і дивила ся на своє хоре дитя, що важко дихало. Потім бере за ручеиьку дитину та й каже:

— Адже правда — воно зістанеть ся живе? Аджеж Бог не відбере його в мене? — питає.

А дїд, — бо то була сама Смерть, — так якось чудно покивав головою: воно, неначе, значило — і правда, і ні. Мати потупила очи — і на щоках в неї покотили ся сльози... Голова її стала важкою, і почало ся її дрімати, бо вона

вже три дни і три ночи, як очи стуляла. От, задрімала вона, та й тільки на одну хвилинку, небавом схопила ся і затремтїла від холоду.

— Що се? — питає вона, озираючись на всї боки. Та дїда не було вже більше і еї дитини не стало: дїд поніс еї з собою.

Сердешна мати вибігла з хати і давай кликати свою дитину.

На дворі, в снїгу, сидїла якась жінка в довгому, чорному убраню. І каже:

— В тебе в хатї смерть була; я бачила, як вона вибігла звідти з твоєю дитиною; вона йде швидше від вітру і нїколи вже не вертає того, що взяла!

— Скажи тільки менї: якою вона йшла дорогою — питає мати. — Я вже сама знайду її.

— Дорогу я знаю, — каже жінка в чорнім убраню, — та перше, нїж скажу тобі, ти повинна заспівати менї усїх тих пісень, що співала своїй дитинї. Я дуже люблю ті пісні; я їх давнїйше колись чула. Я — каже — нїч. Я бачила як ти й плакала, співаючи пісні.

Так сидить нїч мовчки і не поворухнеть ся. Тодї мати ламаючи руки, заплакала та й почала співати.

Богато було тих пісень, а слїз ще більше. Нїч тодї і каже:

— Іди праворуч в темний сосновий бір: я бачила, що смерть туди пішла з твоєю дитиною.

Посеред бору сходилось дві дороги. Прий-

шла мати на перехресте, тай сама вже не знає — якою йти єї дорогою. А там ріс терновий кущ а на нім не було ні листя, ні цьвіту, бо було вже зимно, аж сомплї з леду пообвисали на вітах тернових.

— Чи тут не переходила смерть з моєю дитиною?

— Переходила, — каже терновий кущ, — тільки я не скажу тобі, якою вона пішла дорогою, аж поки ти не нагрієш мене своїми грудьми. Я тут мерзну на смерть, — швидко стану дійсною кригою.

Нїчого робити — пригорнула мати кущ до своїх грудий, — та так міцно, що він почав аж розмерзатись. Колючки з терну повстрягали їй в груди — і кров спливала великими краплями. А кущ розпустив свіже зелене листє і зацвив серед зимної ночі; то, бачите, при недоли так гепло на серци у матери. І кущ сказав її котрою дорогою іти.

Так приходить вона до великого озера; а на нім нема ні корабля, ні човна. І озеро ще не цїлком замерзло, щоби по леду було можна перейти; а в брід іти було не можна, бо воно було глубоке. А перейти треба: вона хотїла знайти свою дитину. От, лягла вона на землю, щоби те озеро випити; та випити озеро не сила чоловікови. Але сердешна мати в тяжкім горю все думала, що може станеть ся чудо.

— Нї, сего не буде! — сказало озеро: — Пожди, краще поміркуємо, що нам робити?

Я дуже люблю збирати перли: а в тебе очи — то дві найкрасні перлини, які мені доводилось бачити. Хочеш, виплач їх в мене, тоді я повезу тебе в ту велику теплицю, де живе Смерть та ходить за квітками й деревами; а там кожде дерево, чи кожда квітка — все то душі людські-ж.

— Ой, чогоб я не дала, щоби тільки мені знайти свою дитину! — каже з сльозами мати. Та ще дужче заплакала, — і очи її упали на дно озера і стали з них дві найдорожші перлини. Тоді озеро підхопило її в одну мить хвилею і перенесло на той бік, де стояв чудовий будинок, на кілька миль довгий. Напевно не можна було сказати, що то таке — чи то гора з лісом та печерами, чи то палати. Та бідна мати нічого не бачила, бо вона виплакала свої очи.

— Де мені тут Смерть знайти, що взяла мою малу дитину? — питає.

— Вона ще сюди не приходила, — каже сива, як лунь, бабуся, що стерегла теплицю в Смерти.

— А як ти сюди добила ся, хто поміг тобі? — питає бабуся,

— Бог мені поміг! — відповіла: — Він — милосердний, певно, що й ти милосердна будеш та скажеш, де мені шукати мою дитину?

— Не знаю! — каже бабуся. — Та ти нічого й не бачиш! Богато квіток та дерев повяло сеї ночи; от швидко Смерть повернеть ся,

і пересадить їх. Адже ти знаєш, що в кождого чоловіка є своя квітка, або дерево життя: воно зроблене так саме, як і чоловік. Хиба зверха вони все одно, що й одні й другі рослини, а в середині в них серце бється. Дитяче серце також може битись! От дивись, може пізнаєш свою дитину по тім, як бється серце в неї. А що ти даш менї, коли я скажу тобі, що ще треба робити?

— Нїчого не маю тобі дати, — каже смутна мати, — але я піду задля тебе хоч би на край світа.

— Сего менї не треба! — каже бабуся. — Віддай менї краще своє дороге, чорне волосє. Тиж сама знаєш, яке воно хороше; воно менї дуже подобалось! А я, коли ти хочеш, дам тобі своє сиве; все таки красше, чим нїщо!

— Та й тільки! — каже вона. — Бери, бери, — тобі з радостію віддам його. І віддала вона бабуси своє викохане хороше волосє, а замість него, взяла сиве, бабусине.

І пішли тодї вони в велику теплицю, де росли перемішавшись, гарні квітки та дерева. Там стояли під склом гарні гіяцинти і троянди. Були тут і великі дерева в малих горщечках, рожеві завбільшки з дерево. Тут росли і водяні рослини, одні зовсім свіжі, а другі привялі; водяні гади лазили по них і чорні раки повпивались в стебла їх. Тут стояли і пальми розкішні і дуби та платани, стояла тут і петрушка і тмінь в цьвітї. Кожде дерево чи квітка

мала своє імя, в кождому ховалось житє якогось чоловіка. Ті люди ще жили — оден в Китаю, други Гренляндії... кругом по цілім світї. їм було там тїсно, аж трохи горшки не лускали; росли там і маленькі квіточки на пухкій земли обложені маленьким мохом до самої землї. Сердешна мати нахилялась до самої маленької ростинки, та прислухувалась, як бєть ся серце, та між цілими мілїонами таки пізнала серце своєї дитини.

— Ось воно! — скрикнула вона і простягнула руку до маленького василечка, зовсїм слабого, що стояв, похиливши на бік головку.

— Не займай його — каже бабуся. — Стань ось тут, а як прийде Смерть, бо я єї сподїюсь в кождій хвилинї, то не давай зривати сеї квіточки; скажи єї, що ти всї другі квітки позриваєш: вона злякаєть ся! Вона за все се дає відповідь перед Богом: нї одної рослинки не може вирвати, поки Він не дасть свого дозволу!

Аж ось зразу понесло по теплици крижаним холодом, і сліпа мати почула, що то Смерть йде.

— Ти як сюди знайшла дорогу? — питає вона, — що швидше зайшла від мене?

— Я — мати! — вдіповіла вона.

І Смерть простягнула свою довгу руку до тої маленкої квітки; та мати так міцно-міцно, а проте обережно, закрила її руками, що вона навіть не доторкнула ся до жадного листочка.

Тодї Смерть дихнула на її руки і мати по-

чула, що се холоднійше від вітру, а руки її упали від знесиля.

— Ні, тобі зі мною не справитись! — сказала Смерть. — Я тільки те роблю, що Бог хоче! — Я садівниця в Него. Я беру всі квітки та дерева і пересаджую їх в райському саді, у невидимий край. А як вони там ростуть, що там діється ся — того я не мушу тобі сказати.

— Віддай менї моє дитя! — сказала з сльозами в очах мати, і плакала, і благала.

А далі, як вхопить за дві хороших квіточки, як закричить на Смерть:

— Я всї твої квітки позриваю! Що менї зістало ся при моїм горю?

— Не займай їх! — каже Смерть. — Ти от плачеш над своїм нещастєм, а сама хочеш зробити нещасною ще й другу матїр?

— Ще другу матїр! — сказала сердешна мати і в ту мить випустила з рук обі квітки.

— На тобі твої очи, — каже Смерть, — я добула їх на днї озера; вони так ясно блищали, — я й не пізнала, що то твої очи. Візьми їх назад; вони тепер ще яснїйші, нїж були; і потім дивись ось-сюди — в сей глубокий колодязь. Я скажу тобі, як звуть ся оті дві квітки, що ти хотїла зірвати, — і ти тодї побачиш усю їх дальшу долю, усе їх людське житє. Ти побачиш, що ти хотїла згубити!

От і почала вона дивитись в колодязь; а на серци ставало так радісно, бачучи, як одна з квіток була справдїшним щастєм за для цї-

лого світа, яке було там щастє і радощі кругом неї. І побачила вона житє й другої: а тут тільки й було, що клопоти та нужда, горе та муки.

— І те, й друге — воля Божа! — каже їй Смерть.

— Котра ж квітка нещасна, а котра щаслива? — питає мати.

— Сего я тобі не скажу, — відповіла Смерть, — а знай тілько, що одна з квіток квітка твоєї дитини. Ти тепер бачила його долю, яка вона буде, бачила долю своєї рідної дитини!

Тоді голосно закричала мати:

— Котра-ж з тих — квітка мого сина? Кажи, кажи менї! Поратуй безневинну дитину, ратуй дитя моє від усього того нещастя! Візьми вже краще, та занеси його у царство небесне! Забудь мої сльози, мої благаня, — забудь все, що я робила!

— Я тебе не розумію! — каже Смерть. — Чи ти знову хочеш взяти свою дитину, чи я мушу нести її в ту сторону, котрої ти не знаєш?

Тоді мати з горя ще дуще заламала обі руки, упала навколїшки і просила Бога:

— Господи! Не слухай мене, не слухай, коли я що прошу в Тебе проти волї Твоєї: вона одна благая! Не слухай мене!

І голова її схилилась на груди.

Минула довша хвиля і нещасна мати над колискою отворила очи

Що се? Чи справді дитина єї умерла, чи все те тілько снило ся?

Мати оглянула ся кругом і побачила, що й сонечке засвітило через віконце до хати, а єї дитина простягає до неї ручки.

І аж тепер зрозуміла мати, що і дїд той і все те, що она бачила, то був тільки сон. Довго не спала вона сидячи коло колиски і так змучила ся, що сидячи заснула, не знаючи коли.

Як же тїшила ся она тепер, що все те був сон, того і не сказати. І тепер упала она на колїна і так вже щиро та сердечно молила ся, що того оповісти не можна.

Такою молитвою молить ся тілько одна Мати.

НЕ МОЇ НОГИ.

Серед лїса, серед гаю
У неділешний обід
Заснув там хтось у чоботах,
Прокинув ся без чобіт.
Прокинув ся, протер очи,
Разів кілька позїхнув,
Разів кілька босі ноги
Із подивом повернув.
— „Не мої се, каже, ноги,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботах були,
А сї — босі, без чобіт".

С. Руданський

ДОБРИЙ ХЛОПЕЦЬ.

Саме коло нашого місточка зроблено міст через річку. До нашого міста зелїзниця іде через той міст. Отже послухайте, що там стало ся.

Одної весни повінь була велика і кригу таку гнало, що аж страх. Хоч і добрі попід мостом стовпи були, а як почало страшенно великими кригами раз у раз гупати, то затріщали стовпи. Зразу тільки тріщали, а далї ломатись зачали. Розбило кригами аж два стовпи.

Позбігали ся коло мосту люди, дивлять ся, і говорять, що тут робити. Коли хтось з людий каже: „А ось скоро вже і машина з міста надїде".

Люди налякались: міст такий, що тільки тільки держить ся - -ось-ось зовсїм звалить ся. Як виїде на него машина, — так увесь поїзд повалить ся в воду. Де хто каже: „А машиніст побачить, що коло мосту люди, та й припинить машину".

А ті знов на те: „Алеж мосту не видко за горою".

І справдї коло самого мосту є гора, і зза неї машиністови мосту не видко буде. Машиніст не знає, що з мостом стало ся. Він може так розігнати машину, що не встигне її зупинити, поминувши вже гору і побачивши, що з мостом лихо. А як заїде на міст, то увесь поїзд з сотнями людий впаде у воду.

Люди налякались, і не знали що робити,

як перестерегчи тих, що їхали машиною. Всі кричали, бідкались і не могли нічого вигадати.

Серед людий був хлопець, 12 років: звали його Евгеном. Поки люди клопотались, він з усеї сили побіг назустріч поїздови. Він побіг і думав: „Стріну поїзд — зупиню".

Ось він поминув вже гору, вибіг на рівне — глянув, аж довгий, довгий поїзд біжить йому назустріч з усеї сили.

— Крикнути хиба? — прийшло в голові в Евгена.

Але кричати не варта було. Поїзд так стугонів та гуркотів, що ніхто не почув би того гуканя.

— Господи! щож менї робити? — подумав Евген і в грудях у него похололо. — Як його зупинити? Ось-ось поїзд добіжить сюди, і тодї сотки людий впадуть в річку.

І відразу догадав ся, що робити. Він кинув ся на колію і став на ї. Машина як птах линула просто до него. Як що вона не зупинить ся — усї ваґони переїдуть через хлопця.

Але хлопець не зійшов з колії. Він почав махати руками і кричати з усеї сили. Він сам не розумів, що саме він кричав, але гукав, щоб його почуто було, щоб його помічено було.

І справдї його помічено. Машиніст, що провадив поїзд, побачив його і почав свистати у паровий свист і махати руками, щоб хлопець зійшов з колії і пустив поїзд.

Але хлопець не зходив. Він стояв і все гукав і все махав руками. А поїзд насував страшен

но швидко і в тому поїзді, як що він не спинить ся, була смерть Евгенови. А Евген стояв, бо знав, що коли він зійде з колії, то сотки людий, що їх везе машина, загинуть.

Але ні. Поїзд пішов тихше. Се зупиняє його машиніст, щоб не задавити Евгена. Серце з радости так і затріпоталось в хлопця в грудях. Ще трохи — і ось, поїзд спинив ся мало не перед хлопцем.

Алеж сеї хвилї, як поїзд став, машиніст скочив з него, і страшенно розлючений, кинувся на Евгена.

— Я тобі дам, ледащо, як зупиняти поїзд! — крикнув він і почав з усеї сили бити Евгена кулаками по чім влучав.

— Я тобі дам! я тобі дам! кричав він і все бив та бив хлопця.

— Стій! стрівай! — загукало щось.

Але розлютований машиніст того не чув. Він вже тодї почув, як якісь люди вхопили його і відняли його від хлопця. Се прибігли люди від моста, кричучи: „Що ти робиш, дурний? Та як би не він, ви всї згинули би"!

І вони розказали йому про міст.

Люди, що їхали в поїздї, повиходили з вагонів і слухали се. Великим дивом дивувались вони, як дізнали ся, що як би не Евген, то не були би вони живі. І страшно, і радісно було всїм, всї почали дякувати Евгенови, жалувати, цїлувати його. А Евген не міг і слова вимовити, і хто його знає, хто був більше збентежений: чи той машиніст, що по дурному бив

хлопця, чи сам Евген. Всї пішли дивити ся на міст, а далї скинулись грішми і надавали Евгенови гроший чимало. Але він не хотів їх брати, бо сором було їх брати. Та силоміць примушено його.

Того дня Евген був дуже радий, тільки не грішми, а тому, що пощастило ся йому виратувати від смерти тільки людий.

СЛАВА ТИМ ДІТЯМ...

Слава тим дїтям,
Що все працюють,
Таких на світї
Люди шанують.

Такі зазнають,
Добра і долї,
І жити будуть
В щастю на волї.

Їх край полюбить,
Полюблять люди —
І дїла їх добрих
Він не забуде.

Слава тим дїтям
Що все працюють,
Що пильно вчать ся,
І не дармують...

С. М. Дорощук.

ЯК ДЕЯКІ РАТУЮТЬ?

Іван та Гаврило стоять над рікою та пильно дивлять ся на воду в якій починає тонути чоловік, що якийсь час плив серед ріки, поки зовсїм не вибив ся із сили. Нещасний кричить розпучливо за помочию, добуваючи остатних сил, щоб удержатись на водї.

Іван: Гавриле, дивіть. Во-во, таже топить ся!

Гаврило: Ой топить ся, бідолаха, топить ся!

Іван: Тай кричить „ратуйте!"

Гаврило: Кричить, сердега, просить ся.

Іван: Отби його витягти!

Гаврило: Еге. Отоб виратувати чоловіка від смерти.

Іван: А онде й човен стоїть, ним би можна підїхати!

Гаврило: Правду кажете. Лиш би підїхати човном, кинути вужевку і чоловік бувби живий.

Іван: От-дивіть ся: виринув!

Гаврило: І справдї, виринув, сердешний!

Іван: От-би тільки на човен і можнаб тее..

Гаврило: Можнаб, ая, точнїсько можнаб!

Іван: Ого, вже нема, тільки бульки здули ся.

Гаврило: Ов, пішов на дно, сердешний!

Іван: Так вже на роду йому написано, щоб такою смертию вмерти!

Гаврило: Та, вважаєте, вже така планета йому вийшла.

Іван: Та нїби то... але якби був так хто хотивсь на човен та поїхав, то можнаби було тее...

Гаврило: Та нїби ая, якби так, то можнаб було. Чому нї... А царство небесне небіщикови...

Оба жалуючи відходять.

ХОЛОДНО.

Сидить голий циганчук
Аж мало не плаче.
— Тату — каже, — холодно!
Зуб до зуба скаче!
А той йому — поясок:
— Та на! Не жури ся!
Коли тобі холодно,
То підпережи ся.

С. Руданський.

У КОГО ШВИДШЕ?

Дала мама кождому з дітий, доні Галі і синкови Грицеви, по грядочці, щоб вони посадили квіток. Діти й посадили. А мати й каже: Хто буде краще пильнувати, у того квіточки швидче й краще зацвитуть! — От, Галя глядить свою грядчину, — поле її, та поливає. Такі хороші „чорнобривчики" виросли, — от-от зацвитуть!

Глядить свою грядчину й Гриць, тільки трохи не так пильнує, як Галя: а хочеть ся йому, щоб у него чорнобривчики швидче зацвили.

От раз ранком бачить він, що чорнобривчики вже починають розпукатись, — уже той зелений вершочок наколов ся й звідти визирають кінчики пелюсточок, — тільки ще ледви показують ся. Та мов-би Галині квіточки швидче розцвитуть ся...

Взяв тоді Гриць розколупав свої квітки, повипростовував пелюсточки, та й тішить ся: — „От тепер мої квіточки швидче розцвитуть ся, — швидче ніж у Галі.

Аж пригріло сонце о-півдня, — Грицеві чорнобривчики й повяли... А Галині так хороше зацвили другого раня.

СВЯТИЙ ВЕЧЕР.

Різдвяні звичаї у всіх Українців дуже подібні, майже однакові, а коли і є які різниці, то дуже маленькі.

Я вам оповім, як я святкував колись малим хлопцем в старім краю Святий Вечер.

Кілька днів до свят я вже думав тільки про свята.

Сушеної риби (судака) родичі давно, вже купили, і я дрібку її відщипнув і скушав, яка она добра. Та їсти буду аж на Святий Вечер.

Кілька днів перед святами в хаті приготовляли ся до свят. Пекли книші (такий хліб, на верха якого дають цебулі з олієм; їх не всюда печуть), потім варили всякі пироги, рибу, голубці і богато чого другого.

На Святий Вечер всі домашні постили, а я постив також, але не цілий день. В полудне так зголоднів, що сказав мамі тихенько до уха:

— Мамо, я щось вам скажу.

— Кажи, — сказали мама.

— Я дуже хочу їсти.

Мама засьміяли ся і кажуть;

— Бачиш, дурнику, що я тобі казала, щоби ти не постив. Ти ще малий до посту.

І зараз дали менї їсти.

Тай постити тогди дуже тяжко, бо видиш, як все варять, смажать, печуть, все пахне аж за душу хапає.

Тато на дворі приготовляли поживу для

худоби на свята, сїчку різали, рубали дрова на паливо.

От вже й вечер приходить, отже я чекаю, коли внесуть дїдух до хати. Дїдухом називають деякі люди солому, що стелять на земли, а инші називають сніп пашні, що ставлять в кутї за столом. Та не всюда сніп ставлять. В нас снопа не ставили, хоч ставили його деякі наші сусїди.

От вже темно. Мама забирають все, що було порозставлюване по хатї, бо тато мають принести дїдух. За хвилю чути татів хід і в сїнях зашелестїла солома. Я отворив двері і тато з величезною вязкою соломи, яка ледво втиснула ся в двері, увійшли до хати. Переступивши поріг сказали:

— Дай Боже добрий вечер!

— Дай Боже здоровле! — відповіли мама і всї, що були в хатї.

Се був дїдух. За дїдухом до хати увійшло богато морозу і в хатї стало видно богато пари, яка зимном остудила хату. Я почав розстелювати дїдух по цїлій хатї, а мої брати і сестри менї помагали. Нам казали, що треба квокати, щоби квочок було богато і ми розстелюючи солому казали: — Кво-кво-кво-кво....

Деякі дїти також мекають, аби вівцї вели ся, мукають і ще що. Се звичайно робить ся для жарту, для втїхи дїтям.

Потім тато принесли сїна і зачали розстелювати на столї, а також на лавках, щоби було

добре сидіти. Сіно на столї накрили білим настільником (скатертию).

От мама вже лагодять ся ставити на стіл. Всї засїдають врочисто коло стола. Мама ставлять кутю (в нас казали „кітя"; а инші люди називають „пшениця"). А ся кутя з медом і маком (деколи з цукром.

От вже все готове. Всї встають і молять ся, а потім тато набираючи першу ложку кутї, кажуть:

— Дай Боже всїм здоровля і щобисьте другого Святого Вечера дочекали! — на що всї відказують:

— Дай Господи! — і забирають ся до вечері.

Але згадаю ще одно. Тато взявши трошечки кутї в ложку, кинули еї до гори, де она причепила ся до стелї. Се на те, щоби роя злапати. Оно нагадує ті часи, коли на Українї було тільки пасїк, що кождий чоловік міг для себе злапати в літї роя.

По кутї їли капусту з крижалок (дехто каже: крижівок), пироги з бараболїв, з капусти, із сливок, з грушок, голубцї з гречаних круп (дехто варить голубцї з рижу і ще чого), сушеню, варені сливки, підпеньки (опеньки), варені бураки, рибу, памнухи, печені пироги, а може ще дещо. Всего їли по трошечки.

По вечері зачинали ся коляди. Найперше колядували „Бог предвічний", а потім всяких других. В нас вміли майже всї коляди, які є в

кантичцї. Декотрі коляди я дуже любив, як приміром: Предвічний родил ся под лїти. Видїв Бог, видїв Сотворитель. Нова радость стала і другі. Я їх вмів і співав і перед святами і по святах. Дехто приходив з свояків, або сусїд і всї гуртом колядували.

Пізнїйше лагодили ся вести „вечеру" до татових і маминих родичів, отже до моїх дїдунїв та бабунь. Для мене нова втїха. Я збираю ся, мама лагодять колачі і книші, які повеземо як „вечеру".

Так старші сини і дочки, що вже мешкають окремо, бодай на хвильку зійдуть ся з своїми родичами в сей Святий Вечер, або бодай своїми дїтьми пішлють дарунок своїм родичам. Приємно оно і старим, дїдусеви і бабуни, що дістають вечеру від своїх синів, дочок з рук онуків; приємно тим синам і дочкам, а може найприємнїйше унукам. Так родинна звязь відновляє ся.

Виходимо на двір, сїдаємо на сани і їдемо. А по селї богато людий їздять, везуть „вечеру", а деякі дїти несуть „вечеру" пішки.

Приїздимо до дїдуся. Я несу до хати в хустцї „вечеру" і переступивши поріг кажу:

— Просили вас тато й мама і я прошу на вечеру.

Мене радо приймають, саджають за стіл, дають їсти. Бабуня випитують мене, припрошують їсти, дають свого і того. Потім колядуємо і цїлий вечер такий веселий, як нїколи

Пізно в ніч. Вже всї хочуть спати і ми збираємо ся до дому. Дїдуньо і бабуня обдаровують мене грішми, книшами, пампухами, булками.

Приїздимо до дому. Мама сплять, а лямпа світить ся, бо на Святий Вечер лямпа, або свічка цїлу ніч світить ся на ту памятку, що при рождествї Христа зьвізда цїлу ніч світила. Брати мої і сестри сплять на дїдуху, бо того вечера всїм приємно на дїдуху спати. Потім і я засипляю, щоби раненько, досьвіта до церкви з родичами пійти.

Такий пригадує ся менї святий вечер.

Дїдусь Наум.

ДЛЯ НЕНЬКИ ДІТИ...

Для Неньки дїти,
Для Неньки живіть,
В чужії руки
Нїколи не йдіть.

Бо лише Ненька
Любити вас буде,
И щиро пригорне
На свої груди...

Для Неньки дїти,
Для Неньки служіть —
Україну рідну
До смерти любіть...

С. М. Дорошук.

ДІД І БАБА.

Був собі дід і баба...
Здавного давна
У гаю над ставом
Богато літ прожили.
Ще з малечку у двох
Як діточок двое —
Усюди обоє —
Ягнята пасли,
А потім побрали ся,
Худібки діждали ся,
Придбали хатку,
Став і млин,
Садочок розвели
І пасіку чималу.
Всього придбали.
Та діточок не мали,
А смерть з косою
За плечима.

ДОБРА ПОРАДА.

Був собі оден турчин і була в него велика сїмя: він сам, та жінка, та батько, та мати, та кількоро дїтий. А хата одна. Тїсно йому було так, що страх.

От той турчин і пішов до свого мулли, (се в Турків так називають священика). Прийшов та й каже: — Порадь мене, паноче, що менї робити, бо вже не можна видержати в тій тїснотї.

— А вівцї в тебе є? — питає мулла.

— Є, — каже турчин, — кілька штук в хлївї.

— Ну, то візьми в хату з пару овець, з ягнятами, — каже мулла, — а потім прийдеш знов.

По якімсь часї приходить турчин. — Ну, що? — питає мулла: — чи помогло? — Та де там! ще гірше стало! — відказав турчин.

— Нїчого, — каже мулла: — а корова в тебе є?

— Є, корова й теля.

— Ну, то візьми в хату ще й корову з телятком, — каже мулла.

Узяв турчин і корову з телятком. За кілька днїв приходить і ще гірше нарікає. Вже, — каже й дихати не можна в хатї! А ще в ночи, як почнуть мекати ягнята й теля, та побудять дїтий, то тодї хоч з хати втїкай!

— Нїчого! А верблюди в тебе є? — питає мулла.

—Та є оден.

— Ну, то візьми й його в хату.

Дивуєть ся турчин, однак послухав. взяв ще й верблюда в хату.

Приходить знов. — Ну, що? — питає мулла.

— Ой, нїчогісенького не помагає! — каже турчин, — а все ще гірше, та гірше стає! Уже так тїсно стало, що й поступитись нїкуди, а задуха така в хатї, що аж млїю! Змилуй ся, порадь менї щось инше!

— Ну, ось що я тобі пораджу, — говорив мулла: — виведи тепер верблюда. Та як виведеш, то прийдеш і скажеш чи помогло.

Прийшов турчин за день.

— Ну, що? — питає мулла.

— Та нїби трохи покращало, тільки все таки не дуже...

— Ну, виведи тепер корову з телятком.

Вивів і корову.

— Ну, що? — питає мулла.

— Покращало! — каже турчин, — богато покращало!

— Ну, то тепер виведи вівцї з ягнятами.

Вивів турчин і вівцї. Приходить до мулли такий радий: — От, каже, спасибі, тобі, пан-отче, — за сю раду! Тепер помогло, так помогло! як вивели ми вівцї, та випрятали увесь бруд, та вивітрили, то так хорошо стало в хатї і зовсїм не тїсно! Спасибі тобі на сей раз, велике спасибі!

— Ну, й гаразд! — каже мулла: — іди з Богом до своєї хати і тїш ся своєю сїмєю,. та знай, — що як чоловік дізнає чогось єще гіршого, то вже тодї те, що було перше, не здаєть ся йому таким поганим!

ГЕЙ, БИКИ!

Та гей, бики! Чого ви стали?
Чи поле страшно заросло?
Чи десь леміш іржа поїла?
Чи затупилось чересло?

Вперед, бики! Бадилля ссохло,
Самі валять ся будяки,
А чересло, леміш — новії...
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Чогож ви стали?
Посїєм яреє зерно,
А спаде дощик, незабаром —
З землї пробудить ся воно,
Пробудить ся і на світ гляне,
І, як дївочії вінки,
Зазеленїють наші ниви,
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно доспіє,
Обійме золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля!

С. Руданський

ЗАБАВА В СУД.

Кілько є дїтий, чи старших, що хочуть бавити ся в суд, тілько треба карточок. На одній картцї пише ся судія, на другій обвинитель (пошкодований), на третий злодій. А коли є більше осіб, то виписують такі картки: 1) предсїдатель суду, 2) перший судія, 3) другий судія, 4) стражник, який потім карає винних, 5) обвинитель, 6) злодій, або злочинець.

Решта картки лишають ся чисті.

Коли картки пописані, тогди всї картки складає ся, кидає ся в капелюх, або шапку, мішає ся. Тогди кождий, не дивлячись, бере для себе одну картку і дивить ся на боцї, що на його картцї написано, або нїщо.

Тогди той, що на його картцї написано судія, сїдає за стіл, як судія, а до него приходить той, на чиї картцї написано „пошкодований". Він скаржить ся, що, приміром, йому хтось вкрав коня, чи куpку, чи свиню, чи зробив якусь иншу шкоду, а судія каже шукати злочинця. Тогди пошкодований, чи скривджений дивить ся по всїх решта і вгадує, хто має картку з написом „злодій", або „злочинець" і приводить його перед судію. Судія питає, чи приведений зробив злочин і каже виказатись яким письмом. Коли хто має чисту картку, то покаже, що він невинен і йде „до дому", а судія ганьбить, або і карає того, хто добрих людий чіпляв ся і каже знов шукати, аж доки не знай-

де. Колиж приведений має картку з написом „злодій", або „злочинець", тогди судія засуджує на якусь кару, або каже, щоби стражник вибив його (звичайно скрученою хустинкою), або каже за кару співати, говорити байку, стояти троха в кутї і т. п.

Притім усїм звичайно всї старають ся говорити дотепно, з гумором. Приміром оскаржений приходить і каже:

— Прошу найяснїйшого, свїтлого суду сказати менї, чи то так може бути, як є...

— Та що є? — питає судія.

— Аво теє, щоби хтось в когось щобудь вкрав?

— Та як, та хто в кого? — допитуєсь знов судія.

— А от як би в мене хто, або я в кого...

— А хиба ти в кого що вкрав?

— А чогож би я крав, пане судіє. Таж я відколи жию, то порошинки чужої не взяв, таж я.. Але він вкрав.

— Та хто?

— Або я знаю хто. Коби я знав...

— Потім судія вже й кричить, щоби пошкодований говорив до річи, щоби часу не забирав і т. п.

Таксамо звичайно говорить і злодій, пробує викручуватись, каже, приміром, що то він хотів зарізати свою вівцю, але сусїд свою вівцю загнав до його хлїва і він не придивив ся і зарізав її і т. д.

При тім буває богато сміху. Так можуть бавити ся діти, але ще краще виходить, коли бавлять ся старші, що вже вміють більше жартів і дотепів говорити. Старші повинні сеї забави дітий навчити.

УБОГИЙ ТА БОГАТИЙ.

В однім великім та пишнім будинку жив дуже богатий купець. Жив добре: їв, та пив солодко, одягав ся пишно, усе, що схоче, те і зараз має. А що вже гроший в него, то й ліку нема. Усе добре, усе гаразд, одно тільки лихо, що не спить ся богачеви. І постіль мягка, і подушка пухова, і ніяк не засне — все думки спокою не дають; все про свої купецькі справи думає та про те, як би ще більше гроший надбати. І радий би він і не думати вже про те, щоб хоч трохи заснути, — так самі думки в голову лізуть і цілу ніч він не спить. А як часом і задрімає вже над ранком, — так знов лихо: побіч з його будинком стояв будинок одного бідного шевця. І що дня той швець стане досвіта і зараз береть ся до роботи, а роблючи, співає, та так весело і голосно, що ніяк не дає спати богачеви. І так цілий день, мало не до півночи.

Що тут робити? Не примусиш же його мовчати. Колись зустрів богач шевця, — почав просити, щоб не співав, а той каже:

— Е, добродію, менї без пісні погано робить ся! Та і пішов собі і знов співає.

От і подумав купець:

— Дам лиш я йому гроший — може тоді він буде менї вдячний і не співати-ме.

І от насипав в торбу тисячу срібних карбованців — гроший йому не шкода, бо в него їх богато, — кличе шевця до себе. Прийшов швець. Купець і каже:

— А здоров, здоров братику!

—Здорові і ви, добродію! — каже швець.

— А як живеш, що поробляеш? Чи гарно тобі ведеть ся?

Каже швець: „Та, спасибі, вам, живу по трошки, і ведеть ся менї добре!

— Тим то ти все і співаеш! — каже купець.

— А чому менї не співати? — говорить швець. — Робота у мене завсїди є, — то і їсти є що: жінка в мене молода, весела. Чого ж менї журити ся?

— І гроші в тебе є? — питае ся купець.

— Та лежаних гроший нема... Ну з мене й того буде, що заробляю, бо в мене і примх нема.

— Бач як, —говорить купець, — то ти вже і не хотів би більше гроший?

Швець засміяв ся: — Нї, — каже, — хоч я і не нарікаю на долю, а всеж чоловік кращого бажае.

Купець каже: — Отсе ти добре говориш. Гроші, то така річ, що без неї не обійдеш ся. Дуже я тебе люблю і хочеть ся менї, щоб тобі краще було жити. Отож, на тобі отсю торбин-

ку з грішми вони тобі здадуть ся. Знаєш всяко буває на світі — може коли треба буде і більше.

Швець і сюди і туди, не хотів брати, так той:

— Нї, каже, бери! Дай тобі, Боже, збогатити ся!

Відмовляв ся швець довгенько—і взяв. Прийшов до дому, перечислив — аж тисяча карбованців. Що з ними робити? Радить ся швець з жінкою, і урадили вони закопати гроші в землю. От і викопав швець в сінях яму та й закопав ті гроші. А сам — і жінка — такі раді, що Бог послав їм щастє. Радїють.

Радїли, та не довго. Тільки прийшла ніч, неспокій обняв шевця. Думає:

— А що, як хто вкраде гроші?

— І ото біжить, дивить ся, чи нема кого в сінях. Тільки ляже, аж там миш зашкребе,— знов думає: „Чи не влїз хто!" І знов біжить дивити ся. І так всю ніч не спав, і все на гроші дивить ся. В ранцї встав, не спавши, сердитий, голова болить, робота погано робить ся, і вже до снїдання, з жінкою посварив ся. А вже співати зовсїм не хочеть ся з пересердя на жінку, та на погану роботу, та з думок про ті гроші і пісня огидла.

Прийшла ніч — знов нема спокою; а прийшов день — знов нема пісень. І все він з тими грішми панькаєть ся. Перенїс їх у хату, закопав, і вже думає: „А як би їх дїти у копали ся — пропадуть гроші". Перетяг їх у ко-

мору і там те саме лихо: „А як ще злодій влїзе". І носить ся він з ними, як з писаною торбою, і все про них думає, і в ночи не спить, і такий сердитий, що аж з жінкою почав ґварити ся.

Нераз йому жінка скаже що про ті гроші: „Хто їх там візьме — цїлі будуть! Він як і кри кне: „Іди, — каже— до чортового батька, бо нїчого ти, дурна, не розумієш!" Заплаче бідна жінка: з роду лайки не було, а тут он як. Заплаче, та й мовчить, сльози ковтаючи.

І довго воно тяк тягло ся і дійшло до того, що бідолашньому шевцеви з думки про ті каторжні гроші вже і не спить ся, і не снить ся, і не їсть ся, і не петь ся, і не робить ся. А що вже співати — то і пісні позабував.

Довго так мучив ся швець, а далї не втерпів, взяв торбу з грішмі та до купця:

— Нате, — каже — вам ваші гроші — спасибі вам за них, тільки менї їх не треба.

Купець здивував ся: „Як то не треба? Чому не треба?"

— Тому, — каже швець, — що як я сих гроший не мав, то спав спокійно і був що дня веселий, а тепер і на світ не хочесь дивити ся. Жийте вже ви з грішми, а я за свій сон та за свої пісні і мілїона карбованців не хочу. Бувайте здорові!

Кинув мішок, та до дому та і став того часу знов жити добре: спав спокійно, робив добре, з жінкою помирив ся, а пісень як заспіває, що аж луна розлягаеть ся.

РІК.

Маємо чотири пори року: 1. Весну, 2. Літо, 3. Осінь, і 4. Зиму.

Рік має дванайцять місяців і вони називають ся: — 1. Січень, — 2. Лютий, — 2. Марець. — 4. Цьвітень, — 5. Май, — 6. Червень, — 7. Липець, — 8 Серпень, — 9. Вересень, — 10 Жовтень, — 11. Падолист, — 12. Грудень.

Тижий рік має пятьдесять і два.

Тиждень має сїм днїв:

1. Понеділок — перший день по неділи.

2. Вівторок — вторий (другий) день в тижни.

3. Середа — середний день в тижни.

4. Четвер — четвертий день в тижни.

5. Пятниця — пятий день в тижни.

6. Субота — названа від жидівського шабас, або сабат.

7. Неділя — походить від слова: не дїлай (не роби).

Ніч і день разом називає ся доба.

Доба має 24 годин, година 60 мінут, а мінута 60 секун.

Середина ночи називає ся північ, а середина дня називає ся полудне.

Коли розвиднює ся, то кажемо, що „світає". А той час, коли світає і ним розвиднить ся, називаємо досьвідком.

Звичайний рік має 365 днїв, а рік переступний 366 днїв. Тогди місяць лютий має не 28, але 29 днїв.

БРАТ ТА СЕСТРА.

Не зазуля в лїсї затужила,
Не пташина в лузї голосила,
То сестричка лист писала,
На чужину посилала
Тай до брата сїєю промовляла:
— Брате милий, брате-соколоньку,
Ти покинув сестру сиротоньку,
А я ходжу — покликаю,
Як зазуля в темнім гаю:
Ой верни ся з далекого краю!
— Сестро моя, сестро моя-руто!
Як я можу до тебе вернути
Через лїси темнесенькі,
Через ріки бистресенькі,
Через степи рівні-рівнесенькі? —
— Гаєм-маєм, лебедем-Дунаєм,
А степами — швидким горностаєм,
А на моє подвіренько
Пади швидким соколоньком,
А голубом — на моє серденко.
— Ой летїв я сїм день та й годину,
Прилетїв я до сестри в гостину,
Прилетїв я та й гукаю,
А сестрички не видаю,
Ой мабуть я вже сестри не маю!
— Сестро ж моя, лелїєнько біла!
Скажи менї, де ти ся подїла? —
— В гаю, брате, в гаю, в гаю
Там у ямі пробуваю,
Все про тебе розмовоньку маю.

О. Ю. Федькович.

НА КОРАБЛИ.

(Дві згадки з подорожи).

Акула (Людоїд).

Кораблеь проїздив попри Африку і став коло берега. День був гарний, з моря повівав свіжий вітрець. Але над вечер зробило ся душно. З великої африканської піскової пустині Сагари віяло горячим воздухом. Здавало ся, що то дише з горячої печі.

Капітан того корабля вийшов на чардак і гукнув: „Гайда купати ся". Всі зраділи, бо всім хотїло ся трошки викупати ся. Матрози в мить поскакали в воду. Вони спустили з корабля вітрило, привязали його під водою. Се зробили на те, щоби не втонути на глибині. В тім вітрилї почали купати ся.

На кораблеви було два хлопці. Вони перші скочили в воду, хлопаючись і пустували більше від усіх. Але їм здало ся тїсно у вітрилї. Обидва плавали добре. Вони виплили з вітрила і один каже:

— Давай, хто кого випередить! Будемо плисти до того барила, що над якорем, хто перший доплине.

Другий крикнув: „Добре!"

Хлопці відразу рушили і поплили навиперед ки. Як янїрки простягались вони на воді і що сили плили до того місця, де було барило над якорем. Один хлопець зразу випередив товари-

ша, але потім зачав оставати ся позаду. Батько того хлопця був гармаш. Він доглядав гармат, що були на кораблі і стріляв з них. Він також стояв на чардаці і радів, дивлячись на сина. Як син його почав зістарати ся позаду, старий гармаш гукнув: „Не оставайсь! берись щирійше"!

Але в туж мить з чардака хтось крикнув: „Акула"! Всі глянули і побачили з води хребет сего морського людоїда. Акула була велика. Вона була мабуть з 10 метрів довга. Акули дуже хижі і проїсні риби. Вони їдять риби, тюлені, а як їх богато, то оточуть кита і так і рвуть його шматками і їдять лій та мясо. Вони сміло кидають ся на людину. У них такі страшні острі зуби, що акула відразу може відкусити людині руку, або ногу. Вже кого акула зловить в воді, то не буде той живий.

Акула плила просто на хлопців. Гармаш побачив се й гукнув: „Назад! назад! верніть ся! Акула"! Але хлопці його не чули і акули не бачили. Вони плили далі, сміяли ся і кричали весело і голосно.

Гармаш, блідий, як полотно, так і закам'янів, дивлячись на дітий. Матрози кинулись до човна, спустили його з корабля на воду. Вони скочили в него і поплили до хлопців. Матрози спішились, веслували з усеї сили, аж весла гнулись. Але матрози були ще далеко від хлопців, а акула підплила до них вже з двайцять ступнів.

Хлопці нічого сего не чули і не бачили. Але випадком один хлопець озирнувсь. Страшний крик почувсь між хлопцями. Вони побачили усе. Вони поплили швидше той туди, а той туди.

Крик хлопячий мов збудив батька гармаша. Він схопив ся з місця і кинув ся до гармат. Він повернув гармату, приліг до неї, примірив і взяв ґніт, щоби запалити.

Всі люди, скільки їх було на кораблі, так і завмерли зі страху. Акула була так близько коло хлопців, що куля з гармати могла вбити і їх. Серця [illegible] і дожидали, що буде. Гримнула [illegible]. Старий гармаш упав коло неї і [illegible]. Ніхто не бачив, що стало с[illegible] і з акулою: дим від гармати застелив усе.

Але він потроху розійшов ся. Тоді звідсіль почулось зразу тихе шепотіннє. Шепотіннє все голоснійше та голоснійше. Нарешті з усюди почув ся радісний крик.

Старий гармаш відкрив лице і подивив ся на море. На филях колихало ся жовте черево мертвої акули. За кілька хвилин човен підплив до хлопців і привіз їх на корабель.

Хлопець та малпа.

На морі панувала тиха година. Великий корабель ледви посував ся по широкій водяній площині. Він обійшов круг світа і тепер весело вертав до дому. З чужих країв віз він велику

малпу. Вона звикла до всїх матрозів і вони часто з нею грали ся. Всї матрози були на чардацї. Чардаком зветь ся верхна частина корабля, поміст. На сїм помостї стоять щогли з вїтрилами, лежать всякі снаряди, та ще дещо. Під чардаком пороблені хати для людий. Комнати сї звуть ся каютами. А в другім місци під чардаком складаєть ся крам і инше.

Посеред людий метушилась малпа. Вона корчилась, морщилась, стрибала, передражнювала людий. Вона бачила, що всї на ню дивлять ся і сміють ся, і тим ще більше розходила ся. А матрози казали: „А ну-ну, що це вона вимудрує?"

Малпа справдї вимудрувала. Серед матрозів був капітанів син, хлопець лїт дванайцяти. Вона підстрибнула до него, зірвала йому з голови шапку. Тодї надїла шапку на себе і швиденько вилїзла на щоглу. Всї зареготались, а хтось крикнув: — Але ушкварила!.

Хлопець зістав ся без шапки, і сам не знав чи сміяти ся йому, чи сердити ся. Щогли на кораблї високі. На щоглах пороблено кілька перехрестїв. До них привязано вїтрила. Малпа сїла на першому перехрестї, скинула шапку і почала зубами і лапами дерти її. Вона мов дражнила хлопця, показувала на него, махала його шапкою. Хлопець крикнув на неї: — Кинь! А то я тобі дам! — І він погрозив її рукою. Але вона ще гірше почала дерти шапку. Матрози засміяли ся ще голоснїйше. Хлопець почервонїв і крикнув: „Ось я тобі!"

Він скинув жупанок і кинув ся за малпою на щоглу. Вмить доліз по шнурі на перше перехрестє. Але в ту мить, як він хотів ухопити шапку, малпа ще швидше від него вилізла аж на друге перехрестє. Хлопець крикнув: „Та не втечеш таки від менє!" І він поліз на друге перехрестє.

Малпа знов піддурила його і полізла ще вище. Але й хлопець завзявсь і не хотів її покидати. А тут ще і матрози гукали: „Так її, так, лови"!

А другі казали: „Ні, не відбере, втече вона!"

Хлопець кинув ся за малпою і за одну хвилину і малпа і хлопець долізли аж до остатнього найвищого перехрестя.

Малпа, поки ще хлопець до неї долазив, простяглась скільки могла по перехрестю. У малпи чотири руки. Вона заднюю рукою зачепилась за шнур, щоб не впасти, а передною зачепила шапку аж на край остатнього перехрестя. Сама тоді полізла на верх щогли, сіла там і почала, радіючи, дражнити хлопця.

Хлопець на хвилину зупинивсь. Від щогли до краю перехрестя, де висіла шапка, було зо два метри. Достати шапку можна було тільки випустивши з рук шнур і щоглу. Але хлопець дуже роздратував ся і не думав довго. Він кинув щоглу і ступив на перехрестє. На чардаці всі з початку сміяли ся з того, що хлопець пустив шнур і ступив хитаючи ру-

ками на перехресте — а дальше і заніміли. Тільки ступить хлопець як небудь незручно і він упаде і на дрібні кусники розіб'ється до чардаку. Та хоч би і дійшов він на край перехрестя і шапку взяв, то як би він повернув назад на тоненькім перехресті? Але порадити йому вже не було можна. Всі мовчки дивились і дожидали що буде.

Нараз хтось ойкнув з ляку. Хлопець від того крику мов схаменув ся, глянув на діл і захитав ся. Саме тоді капітан, хлопців батько вийшов на чардак. Він ніс рушницю — чайки стріляти. Він побачив, де син. Ще хвилина і він упаде.

Батько націлив до сина і крикнув: „У воду! стрибай зараз у воду, а то застрелю!"

Хлопець хитав ся, але не розумів. Батько знова крикнув: „Скакай, а то застрілю!... Раз! два!... І тільки батько крикнув: „три!" хлопець кинувсь на діл головою в воду.

Мов куля з гармати влетіло хлопцеве тіло в море. Ще хвилі не закрили його, а вже двайцять матрозів стрибнули з корабля в море. Трохи більше, ніж за пів хвилини — як вона довга всім тоді здавала ся! — вирнуло хлопцеве тіло. Матрози вхопили його, витягнули на корабель. Хлопець здавав ся неживий. Але за кілька хвиль у него з рота і з носа потекла вода, і він почав дихати.

Як побачив се батько, то скрикнув від разу, мов його що давило і побіг до себе у каюту, щоб ніхто не бачив, як він плаче.

НАЙМИТ.

Ой, зацвила черемшина коло перелазу;
Добре було наймитови в господаря зразу.
Ой, як почав з черемшини цьвіток опадати,
То почало господаря лихо нападати.
Богацький син пообідав, ще кури не піли,
Бідний наймит пообідав, що діти не з'їли.
Богацький син пообідав, іде в коршму пити,
Бідний наймит ціп під піху, іде молотити.
Богацький син іде з коршми та вигукуючи,
Бідний наймит іде з поля та постогнуючи.
Ой, прийшов він до домоньку, хотів собі сїсти,
А господар повідає: „Йди, дай коням їсти!"
Ой, приходить наймитонько від коний до хати,
Господиня повідає: „Йди дрова рубати!"
Пішов наймит, дров нарубав, та й сїв на колоду,
Господиня повідає: „Йди, наймит по воду!"
— Ой, піду ж я по водицю у зелені лози, —
Побють тебе, господине, наймитові сльози!
Іде наймит із водою, плечі похиляє,
Господиня із трох мисок у одну зливає.
— Ой, на тобі, наймитоньку, вечерю з обідом,
Не доложиш пирогами, то докладай хлїбом.
Не бери ся, наймитоньку, до хлїба цїлого,
Шукай, шукай поза комин сухаря сухого.
Полїз наймит поза комин сухаря шукати,
Взяли його молодого сльози обливати.
— Ой, не хочу, господине, не хочу вже їсти,
Дозволь менї, господине, на хвилинку сїсти!

А господар повідає, що не час сідати,
Бери коні на поводи, треба на ніч гнати.

Народна пісня.

УКРАЛА.

Як тільки учитель увійшов до кляси, то зараз зобачив, що там робить ся щось неневне. Школярі і школярки юрбою оточили когось і про щось палко і голосно балакали. Балакане було нелаєкаве, сердите. Зрозуміти не можна було нічого. Чути тільки було, що на когось дітн сердились, комусь докоряли.

Зараз, коли дехто побачив учителя, почулось поміж дітьми:

— Василь Митрович прийшов... Учитель прийшов,

Дітн втихли і всі повернулись до учителя.

— Що тут в вас такого? — спитав учитель.

Усі мовчали, стоячи кругом одної лавки. На тій лавці сидїла Олександра. Олександра була школярка першого року., дочка сїльського писарчука пятниці. Вона сидїла, низько похиливши голову і втупивши очи в свій стіл. Її бліде лице, все у весняиках було біле, як крейда. Вона ухопилась руками за стіл, мов боячи ся, що її будуть кудись тягнути.

— Що тут в вас таке? — спитав ще раз учитель.

— Та Олександра... — відповіла Пріська

подруга Олександри, сміючись і не докінчила.

— Що Олександра? — спитав учитель.

— Вкрала в мене хліб! — додала Пріська і зовсім зареготалась, а її сіро-сині очи з сміху аж сховались за ситими щоками.

Ся вістка дуже вразила і здивувала учителя. Такого в школі ще не було. Про Олександру він також ніколи нічого не думав.

— Олександро, правда се? — питав ся учитель.

Вона мовчала і сиділа непорушно, як камінь. Учитель зрозумів, що Пріська казала правду. А Пріська говорила дальше:

— Вона се не перший раз краде. Вона кілька разів у мене тягала. Тільки кинеш торбину з пирогами — так зараз і потягне. Та я все мовчала. А отсе сегодня бачу, ухопила хліб та й побігла зі школи на двір тай зачала їсти сховавши ся за дерево. Я прибігла до неї, а вона злякалась. Не кажи, каже, учителеви, я тобі малюнок дам...

— Олександро, правда се? — спитав вдруге учитель.

Але і тепер Олександра мовчала і сиділа непорушно. Один більший школяр не дуже то мудрий і немилосердний каже:

— Та що там її питати ся? Хиба й так не видно, що правда. Бач, що вигадала — красти! Її треба прогнати зі школи!

— Треба! Треба! — загули школярі.

— Чомуж се так? — спитав учитель.

— А тому, що вона краде, а ви або ми на кого иншого подумаємо по дурному.

— Нїчого не можна буде положити в школї, як будуть красти — сказали другі.

— А хиба воно гарно, як будуть говорити на школярів, що вони крадуть? — додали треті.

— Ось що, дївчата і хлопцї — сказав учитель. Ви вже наготовились виганяти Олександру зі школи, а ще й не знаєте причини. А може воно і не так було? Треба послухати вперед, що Олександра скаже.

Олександрине обличе нахилило ся аж до стола.

— Напевно що ти свій хлїб зїла — бо я нїколи не повірю, що ти можеш вкрасти.

Голосне, гірке риданє рознеслось в школї. Се плакала Олександра, припавши головою до стола. Школярі відразу притихли. А учитель сказав:

— Не плач! Коли сему не правда...

— Правда!... правда!... — скрикнула Олександра. — Я вкрала!

І учитель і всї ученики стояли довго мовчки, не ворушачись, а серед них, припавши головою до стола, гірко плакала маленька білява дївчина.

Довго вона плакала і всї мовчали, аж доки вона трохи заспокоїла ся. Тодї учитель, сївши біля неї, спитав:

— На що-ж ти се зробила?

І вона заплакала ще дуже і аж за довшу хвилю притихла.

Вона мовчала і знову похнюпилась. Учитель бачив, що сказати те, через що вона се зробила, її так саме важко, як було важко признати ся. Але вона перемогла себе. Кілька разів вона починала говорити, ворушила губами, але не могла говорити. Вкінци таки промовила:

— Я їсти хотїла.

— Хиба ти дома не їла?

— Не їла.

— Чому?

Вона знов замовкла і... зовсїм несподївано наново заридала.

— В нас... в нас... нема що їсти... Батько нїчого... не приносять з уряду... все пропивають... Ми їмо су... су... сухарі вже другий тиждень...

І більше вона нїчого не могла сказати за слїзьми.

Давно був час зачинати науку. Учитель взяв Олександру за руку і сказавши її кілька ласкавих слів повів єї в свою хату, щоби вона там успокоїлась. Коли вернув до кляси, то з десять рук наставилось до него і в кождій було дещо їсти.

— Нате! Дайте їй! Хай попоїсть!

Учитель глянув на дїтий. Они були нї в сих нї в тих, а деякі дївчата плакали. Він забрав все, що вони давали і поніс Олександрі. Але вона нїчого не хотїла їсти і все плакала. Він, [illegible] їй, а там пішов до кляси і приказав дїтям говорити молитву. Ко-

ли вони молили ся, він непомітно ввів до кляси Олександру.

Олександра після сего довго соромилась глянути учителеви в очи. Але ні він, ні школярі ніколи не нагадували їй про те, що було. Та й не треба було її нагадувати. Вона сама побачила свій гріх і з того часу вже ніщо не могло скусити її. Дівчата-товаришки її люблять і часто дають їй дечого їсти — такого, що з дому приносять. Але вона зрідка бере, та й те тільки, щоб не образити подруг, хоч і часто сидить о сухому хлібові. Сего року вона здасть екзамін і вийде з школи розумною, правдивою і чесною дівчиною.

НЕ ДАРМУЙТЕ...

Не дармуйте, все працюйте
Хлопці і дівчата,
А за працю щиру, пильну
Буде вам заплата.

Бо хто сміло все у школі
За книжку хапає, —
Тому щастє, тому долю
Господь посилає.

Тож учіть ся, не дармуйте,
А гаразд вам буде —
Вас полюблять всї на світї,
І вам слава буде...

С. М. Дорощук.

ДВА УЧИТЕЛІ.

Жили колись у старовину двоє побожних старих людий. І обидва вірили у правдивого Бога і навчали людий. (Бо в тім краю були погани — такі, що покланяли ся ідолам бездушним). І хоч навчали вони людий, а поміж собою вони не могли нїяк погодитись.

Оден був не добрий і казав: „Як хто що согрішить, то треба його зараз карати. І чим більша буде кара, тим краще: за те він спасення доступить". І він накидав на людий великі покути і сурово додержував увесь закон.

Другий був милосерний і казав: „Покарати можна, та що з того буде? Не за всяку провину треба карати. Треба милосерному до людий бути".

Одного разу прийшов до сурового один поганин і каже: „Хочу я навчити ся справедливої віри. Навчи мене! Тільки ось як: щоб ти навчив мене усіх законів, поки я обернусь на одній нозі".

Суворий розсердив ся і прогнав його.

Тоді язичник пішов до милосерного і каже йому: „Хочу навчитись справедливої віри. Навчи мене! Тільки ось як: щоб ти навчив мене усіх законів, поки я обернусь на одній нозі".

Милосерний сказав: „Добре, сину! Роби людям се, чого собі бажаєш!"

Поганин здивував ся. „Отсе все?" каже.

Милосерний каже: „Все! У сих словах увесь

закон, а все инше, — воно тільки виясняє сей закон".

Поганин задумав ся і думав довго, а тоді і каже: „Твоя правда".

І він почав вірити у правдиву віру і робити так, як милосерний казав.

ЯК ВИГЛЯДАЄ СЕЛО.

Малі дїти не знають, як виглядає село, отже я розкажу.

В селї мешкають люди близько себе і тому село подібне троха до малого міста.

Коло кождої хати є велике подвірє, а дальше є побудована стайня на коні, хлїв на худобу, куча на свині, стодола, в якій складає ся і молотить ся снопи, комора і ще деякі будинки.

Крім того коло кождої хати є ще город, де садять всякі річи, як бураки, фасолю, цебулю і другі рослини. Дуже часто коло хати є ще садок, де ростуть яблінки, грушї, сливи, черешнї і вишнї. А довкола города і кругом подвіря ростуть инші дерева—ясенї, берести, калина і ще дещо. Отже в селї поміж будинками є богато дерев і тому село виглядає нїби серед лїса.

Хата з усїма будинками називає ся обійстє.

Хатів в селї буває не однаково. Є такі села, що є кількадесять хатів, а є такі, що є кі-

лькасот і більше. На середині села стоїть церква, є також читальня, громадська крамниця, а часом коло села на ріці млин.

Всі будинки в селах прості, пошиті сніпками. Через село йдуть дороги (улиці), а по обох боках стоять хати. Однакож хати не так густо, як бувають в містах.

Господарі мають поле дальше поза селом, часом навіть досить далеко. Вузкі і довгі кусні поля, що в них є кілька акрів, називають ся ниви, а великі, що в них є кількадесять тутешніх акрів, називають ся лани.

Села будують понад ріки, озера і стави, щоби вода була близько.

Хати в селі бувають всі білені з надвору, що виглядає дуже гарно.

Ряди хатів здовж вулиці називають ся перій. Коли вулиця йде збочею, то каже ся: горішна і долїшна перия (то значить: горішний і долїшний ряд.)

ЗАПОВІТ ШЕВЧЕНКА.

Як умру, то поховайте
Мене на могилї,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій.

Щоб лани широкополі,
І Дніпро і кручі
Були видні, було чути,
Як реве ревучий.

МОГИЛА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Тарас Шевченко родив ся 1814, на Україні, а вмер 1861 року в Петербурзі. Тіло його перевезли опісля на Україну і поховали над Дніпром, коло міста Канева. Над його гробом насипали високу могилу і поставили високий хрест. Коло могили є хатка, де живе сторож і доглядає могили. Кождого літа сюда приходить богато людий, щоби поклонити ся могилі великого українського поета.

Пісні Шевченка зібрані в одну книжку називають ся „Кобзар". Крім того Шевченко написав кілька повістий, драму „Назар Стодоля", Денник і ще дещо.

СЕЛО.

Село! І серце одпочине...
Село на нашій Україні —
Неначе писанка. Село
Зеленим гаєм поросло;
Цвитуть сади, білїють хати,
А на горі стоять палати,
Неначе диво; а кругом
Широколистії тополі,
А там і лїс — і лїс, і поле,
І сині гори за Дніпром —
Сам Бог витає над селом!...

Тарас Шевченко.

ПАН КОЦЬКИЙ.

В одного чоловіка був старий кіт, що вже нездужав миший ловити. От взяв його газда вивіз в лїс; думає: нащо він менї здав ся? Тільки дурно буду його годувати, нехай отже лїпше ходить по лїсї". Покинув його в лїсї, а сам поїхав. Та ось приходить до кота лисичка і питає:

— А що ти таке?

— Я пан Коцький — відповів кіт.

— Будь менї за чоловіка, — каже лисичка — а я буду тобі за жінку.

Кіт згодив ся. Ото веде його лисичка до своєї хати; привела та годить чим може. Чи зловить де курочку, то сама не їсть, а йому

принесе.

Та раз якось побачив зайчик лисичку, та каже до неї:

— Лисичко-сестричко, я прийду до тебе на досьвідки.

— Тепер у мене є пан Коцький, — каже лисичка, — то він тебе роздере.

Заяць розказав про пана Коцького вовкови, медведеви і дикови. Сї зійшли ся разом і стали роздумувати: як би тут побачити пана Коцького, — та й кажуть:

— Приготуймо обід.

І стали міркувати, кому по що йти. Вовк каже:

— Я піду по мясо, щоб було що до борщу.

— Я піду по бараболї і бураки — каже дик.

— А я принесу меду на закуску — каже медвідь.

— А я знова принесу капусти — каже заяць.

От подобували того всего та стали варити обід. Як зварили, то знова стали радитись, кому то йти і покликати на обід пана Коцького.

— Я не вмію бігати, коли прийдеть ся втїкати — каже медвідь.

— І я також неповоротний, — каже дик.

— А я вже старий і трохи не добаю — каже вовк.

Вийшло, що тільки одному заяцеви треба було йти по пана Коцького.

Прибіг заяць до лисичиної нори. Лисичка вибігла і побачила, що зайчик стоїть на двох лапках коло її нори і питає:

— А чого ти прийшов?

— Просив вовк і медвідь, дик і я прошу, щоб ти прийшла зі своїм паном Коцьким до нас на обід.

— Я з ним прийду, — каже лисичка, — але ви поховайте ся, бо він вас розірве.

Зайчик прибіг до тих звірів [illegible] ся:

— Ховайте ся, каже лисичка, бо він, як прийде, то всїх нас подусить!

Вони й почали ховати ся. Медвідь поліз на дерево, вовк прилїг за кущем, дик зарив ся в землю, а зайчик сховав ся у високу траву. Та ось — веде лисичка свого пана Коцького. А він побачив, що на столї богато мяса, та і каже:

— Мяв!... Мяв!... Мяв!...

А ті, що поховали ся, думають: „От, вражого сина син, ще йому мало! Та він ще і нас поїсть! Тілько всего, а він каже, що мало.

Вилїз пан Коцький на стіл тай почав їсти, аж за ушима лящить. А як наїв ся, та так і простяг ся на столї. Дик, що зарив ся був в землю, близько стола, та тілько лиш хвостик було видно. І якось нечайно вкусив його комар в сам кінець хвостика. Його се заболїло і він махнув [illegible]. А кіт [illegible] що то миш, [illegible] скочив [illegible] хвіст. Дик [illegible] ло. Перестрашеный кіт давай втікати як раз на те

дерево, де усадовив ся медвідь. Побачивши се медвідь зі страху почав ще вище лізти на дерево, та до такого долїз, що вершок обломив ся і він впав до долу. Гуп! просто на вовка, мало не роздавив сараку. Як не схоплять ся вони, як не дранути, тільки їх і видно було. А заяць собі за ними. Забігли, самі не знають куди... А потім посходили ся і кажуть:

— От який малий, а був би всіх нас поїв!

ДІБРОВА.

Ой, діброво, темний гаю!
Тебе одягає
Тричи на рік... Богатого
Собі батька маєш.

Раз укриє тебе рясно
Зеленим покровом, —
Аж сам собі дивуєть ся
На свою діброву...

Надивившись на донечку
Любу, молодую,
Візьме її тай одягне
В ризу золотую.

І сповиє дорогою
Білою габою,
Тай спать ляже, втомивши ся,
Журбою такою.

Тарас Шевченко.

ЦАР В ГОЛОВІ.

Почув раз цар, що в його царстві, оден судія має великий розум. „Піджди", думає цар: „поїду пишком і подивлюсь на того судію, — чи справді він такий розумний?" От убрав ся цар купцем і приїхав в місто, де жив судія. На краю міста здибав цар каліку і дав йому дукатa. Каліка взяв тай вчепив ся за стремена і просить ся: „довези мене, пане, до базару!" Цар посадив каліку на коня привіз його на місто, та каже: „тут ти мусиш злізти?"

— Ні, я не злізу з коня, — каже каліка: — злізай ти сам з коня, —се мій кінь.

Цар почав сперечатись, а каліка тягне його до суду.

— Добре, — думає цар — побачу, як той розумний судія нас розсудить.

Приїхали до суду, дивлять ся: коло стола в суді підняли великий гармідер мясник з олійником. Олійник каже: Правдивий судіє! Отсї гроші, що держить мясник, я хотів був дати йому за мясо, але він видер з рук мої власні гроші і каже, що се його гроші.

— Еге-ж, мої, — відказує мясник.

Судія взяв в мясника гроші і висипав всї мідяні та срібні гроші в миску з водою. Гроші пішли на дно, а зверха води незнати звідки взяли ся краплї олію.

— Сим грошам хазяїн олійник — сказав судія.

Підходять цар з калїкою. Судія, розпитавши про їх дїло, й каже: „коня лишіть в мене, а самі прийдете завтра".

На другий день судія взяв калїку, завів до стайнї і показав йому богато коний і каже:

— Пізнавай, котрий твій кінь.

— Отсей мій! — показав калїка на царського коня.

Тодї судія приказав привести у стайню царя. І цар також відразу пізнав свого коня.

— Віддайте купцю коня! — каже судія.

— Нї, се не буде по правдї! — противився калїка — і я пізнав свого коня.

— Добре, — відказав судія калїцї, — ти пізнав коня, але кінь тебе не пізнав: як тільки ти до него підійшов, він прищулив вуха і підняв ногу; а до хазяїна повернув голову й потяг ся".

От цар тодї й каже:

— Я не купець, а цар і що хоч дам тобі, тільки скажи менї, як навчити всїх суддїв в моїм царстві, щоб і вони так добре судили, як ти

— Треба їм мати в головї царя! — відповів судія.

Ішли раз глухий, сліпий, кривий та голий через лїс. Аж каже глухий:

— Слухайте, — щось затріщало!

А сліпий каже: — А глядїть, — то розбійник! — На те кривий: — Утїкаймо! — А голий: — Бо нас обдеруть.

ПЕРЕБЕНДЯ.

Перебендя*) старий, сліпий, —
Хто його не знає:
Він усюди вештаєть ся
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люди:
Він їм тугу розганяє,
Хоч сам світом нудить.
По під тином, сіромаха,
І днює, й ночує;
Нема йому в світі хати,
Недоля жартує
Над старою головою,
А йому байдуже;
Сяде собі, заспіває:
„Ой, не шуми, луже!" —
Заспіває та згадає,
Що він сиротина,
Пожурить ся, посумує,
Сидячи під тином...

Тарас Шевченко.

---

*) Перебендя — старий жебрак, що ходить з кобзою, чи бандурою подібною до гітари, грає і співає людям пісні і за те дістає від людий гроші, хліб, або що инше. Инші жебраки грають також на лірі, яка має три струні і колісце, яке обертаючи ся тре до струнів і так грає. Розуміє ся, що граючий перебирати мусить струни пальцями, а притім співає пісні. Таких жебраків називають лірниками.

СЕ ЛЕВ, А НЕ СОБАКА.

На все село хвалив ся маляр Панько, що як то він гарно вміє малювати. Ото раз думає він: „малював я доси все те, що кождий знає, — дурний, і той знає, що то таке собака, що кітка, а що коняка. І кождий маляр се намалює, хоч певно не так, як я. Хотїлоб ся менї намалювати таке, чого у нас ніхто йне бачив, а тодї вже зі мною ніхто не зрівнає ся. Читав я колись, в святому письмі, як святого Даниїла цар Дарій звелїв вкинути в рів, де були льви. А лев — се такий звір, кажуть, що йому рівного нема; цар над всїми звірами. Намалюю я його!"

Оттак поміркувавши, взяв ся до роботи: малював, малював і таки змалював. Як подивить ся на свою роботу, то серце в него аж грає, а сам тільки усміхаєть ся. Зустрівшись з дияконом Онисієм, вже не витерпів, щоби не похвалитись своєю роботою, але не каже, що саме намалював.

— А, се цїкаво! — каже диякон, — ходїмо, покажеш!

Прийшли.

— Добрий собака, добрий, що й сказати! Ти такий самий майстер, як я диякон! — каже диякон, — і се вже в него найбільша хвала була.

Але Панько образив ся.

— Я думав, — каже, — що ти більше ро-

зуміш ся на малярстві, аж бачу... Се лев — от що!

— Чом-жеж ти менї не сказав, що се лев — аж розсердив ся діякон та й пішов геть.

Приходить до Панька соцький Демко. Глянувши на малюнок, — аж руками сплеснув.

— Ну, і мистець же ти Паньку, от утяв, так утяв — собака наче живісенький.

Панько його вилаяв — ніхто не розумів його! Отже щоби ніхто не помиляв ся, а відразу міг пізнати Панькову умілість, він взяв та й підписав: „се лев, а не собака!"

ПОПОВИЧ.

Наспівав ся попів син
За свято доволї,
Та по святах і махнув
Учити ся в школї.
А мужики й зачули,
Що добре співає;
Ото староста колись
Батюшки й питає:
— Куди піде ваш панич,
Як вийде у люде?
— Куди? звісно, у попи!
Попом собі буде!
— Шкода його на попа! —
Староста мовляє, —
З него добрий був би дяк,
Бо то-то співає!

С. Руданський

НЕЗАБУДЬКА.

Гарна маленька квіточка небесної барви, що єї оспівали народи по всіх краях.

А як гарно зветь ся: „незабудька!" У всіх народів так. Відки взяла ся така назва?

Про се чував я та й вам розкажу; послухайте!

В однім великім лїсї жило двоє дїтей — хлопчик і дївчинка. Вони росли вкупі, разом бавили ся й щиро любили ся. Як вже повиростали, задумалось хлопцеви покинути рідний лїс, та повандрувати в широкий Божий світ. Подруга його дитячих лїт провела його через високий старий бір. Біля калинового корча, що цвив білим цьвітом, був конець їх рідного лїса.

Там, на край лугу, росла гарненька небесно-блакитна квіточка, якої вони не бачили до сего часу. Розлучаючись з великим жалем на серци, вони зірвали сю блакитну квіточку і подали собі слово, що хоч де, хоч коли вони знайдуть таку квіточку, вони завше повинні її зривати і сховати коло серця на спомин молодих лїт.

Щиро додержували вони свого приречення. Минуло богато, богато лїт.

Він не вертав ся. Вона старілась і вже посивіла.

Аж ось знов прийшла весна і настав чудовий місяць май. Вона пішла через високий старий бір в луг на підлїсе. Там побачила вона чоловіка з сивою бородою, що йшов її назу-

стріч. Здавало ся, що обоє зовсім не знали одно другого.

На край ліса росла маленька блакитна квіточка і обоє — він і вона — враз нахилили ся до неї, щоби зірвати... Руки їх зустріли ся — і з радісними сльозами в очах вони пізнали одно другого і зрозуміли, що ніколи не забували себе в житю.

З того часу ся гарна та люба блакитна квіточка називає ся: „незабудька".

ОКУЛЯРИ.

Розходив ся мужичок —
Аж ґвавт дякувати!
Та одна йому біда:
Не вміє читати.
Щоб до книжки взятись — ні,
Не того він хоче:
Він гадає другим чим
Просвітити очи.
— Не вміє ж так старий дяк
Стрічкй розібрати,
Окуляри ж як візьме —
То куди читати.
Оттак і я заведу
Кондаки і тропарі,
Тілько піду та куплю
Такі окуляри.
Пішов мужик до крамниць,
Ріжні вибирає...

Що на очи накладе,
То все не читає.
Далі соті з носа зняв
Та об [illegible],
Розсердився та й пішов
Сам без окулярів.
І на проводи сказав
Хрещеному люду:
— Окулярів не купив,
То й дяком не буду!

С. Руданський

Розказала.

— Бабо, де у вас отаман живе?

— Ідьте, серденько, [illegible], а там живе [illegible] — Ку[illegible] [illegible] в [illegible], — а там провулочок, а за провулочком — гуляй! на городі [illegible] сива кобила, а на печі лежить [illegible]. Оце, серденько, й отаман живе.

Хто ти дитино?

Хто ти, дитино, розкажи сьміло?
— Я Українка, серцем і тілом!
А який знак твій, твої прапори?
— Лев жовтий сяючий на синім поли.
Хто твої предки, твоя родина?
— [illegible] роду [illegible] дитина;
З того роду, що головами
За волю, долю стелить степами.

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ.

Чи в Київі, чи в Полтаві,
Чи в самій столици,
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниці.
І в крамницях, куди глянеш —
Сріблом, злотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьохтю питає!
Реготять собі кацапи,
А він тільки сплюне
Та до другої крамниці,
Богатшої суне.
В найбогатшій крамници
Два купці сиділо,
І туди чумак заходить
З мазницею сміло.
— Добрий день вам, добрі люди!—
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймній,
Дьогтю де продати.
— Нету! нету" — купці кажуть
Та ще і сміють ся:
— Здесь не дьоготь, только дурні
Адні продають ся! —
А чумак їм: — То півроку ж
Добре торгувалось,
Що-йно два вас таких гарних
На продаж осталось!

С. Руданський

ЗМІСТ

	Сторона		Сторона
Вступне слово	6	Хто вона	40
Що памятати при науці читаня	7	Окуляри	41
Українська азбука	11	Добрий богатир	42
Колискова пісня	15	Сорока	43
Приказки про наку і розум	16	Крамар та праведний	44
Не забувай	16	Підкова	45
Учіть ся	17	Згуба	46
Чому богато води в морі	17	Загадки	47
Дїточі приказки	18	В школі	47
Вовча натура	18	Соловій	48
Викрут скупого	19	Весняна ніч на Україні	49
Загадки	19	Пікмурки	50
Казка про бабусю і курята	20	Чоловік та жінка	51
Чуже добро пече	21	Допитав ся	54
Два розумних	22	Ворона — Патанаш	55
Мак	23	Різдвяний сон	56
Щось страшне	24	Хрін і мясо	58
Убогий богатир	25	Чудні орачі	59
По щирости	26	Розумний Івась	59
Бузьок і лис	27	Перепелиця	60
Бузьок	28	Розмова	60
Ластівка	29	Зазнав лиха	61
Сирота на Великдень	30	Хто більш працює	63
Завтра Великдень	32	Вічна подруга	64
Зима і весна	32	Жолудї та гарбуз	64
Марець, цвітень, май	33	Косарі	65
Доля	35	Гроші і смерть	66
Невеличка родина	36	Богатий — бідний	67
Рожа	37	Не всїм догодиш	68
Пьвіти	37	Працьовитий	71
Передновок	38	Досьвід	72
Зерна	39	Учіте ся	72
		Де Україна	73
		Батьків заповіт	78
		Серед поля	79

	Сторона		Сторона
Тополя	79	Забава в суд	122
Як треба жити	80	Убогий та богатий	124
Вірний друг	81	Рік	128
Голос Дідуся	84	Брат та сестра	129
Правда та кривда	85	На корабли:	
Про дівчат	87	Акула	130
Загадки	88	Хлопець та мавпа	132
Сніжинки	89	Наймит	136
У снігу	90	Украла	137
Кілька пояснень	94	Не дармуйте	141
Святий Николай	94	Два учителі	142
Казан	95	Як виглядає село	143
Ліниві люди	96	Заповіт Шевченка	144
Сон Матери	97	Могила Т. Шевченка	145
Не мої ноги	105	Село	146
Добрий хлопець	106	Пан Коцький	146
Слава тим дітям	109	Діброва	149
Як деякі ратують	110	Цар в голові	150
Холодно	111	Перебендя	152
У кого швидше	112	Се лев, а не собака	153
Святий вечер	113	Попович	154
Для неньки діти	117	Незабудька	155
Дід і баба	118	Окуляри	156
Добра порада	119	Хто ти дитино	157
Гей бики	121	Добре торгувалось	158

ЧИТАЙТЕ! ЧИТАЙТЕ!

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді, яка виходить що тижня на 16 ст. Український Голос коштує на рік 2 доляри.

Український Голос подає найбільше вістий з України, дописий з життя Українців в Канаді і ріжних вістий з цілого світа.

В Українськім Голосі знайдете наукові статі розвідки, оповіданя і ріжну всячину.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нім найліпшого приятеля, з яким ніколи не розстанетесь.

Передплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сеї часописі. Нехай не буде ані одної української хати в Канаді, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

ПЕРЕДПЛАТУ ПОСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ:

Ukrainian Voice

Box 3626, Winnipeg, Man

В У. Голосі дістонете всякі книжки— жадайте катальога, який висилаємо ДАРОМ.